

**KESTÄVÄN KEHITYKSEN SUUNNITELMAN POHJA
KEMIÖNSAAREN KUNNALLE**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Forssa, Kestävä kehitys

Kevät 2017

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Heidi Loukiainen'. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.

Heidi Loukiainen

Kestävän kehityksen koulutusohjelma

Tekijä	Heidi Loukiainen	Vuosi 2017
Työn nimi	Kestävän kehityksen suunnitelman pohja Kemiönsaaren kunnalle	
Työn ohjaaja	Sirpa Ojansuu	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tilaajana toimi Kemiönsaaren kunnan tekninen osasto, joka vastaa yhdessä ympäristöosaston kanssa kunnassa kestävän kehityksen edistämisestä. Opinnäytetyön nimi on Kestävän kehityksen suunnitelman pohja Kemiönsaaren kunnalle

Kemiönsaaren kunnassa ei tällä hetkellä ole kattavaa kestävän kehityksen ohjelmaa. Tavoitteena oli toimittaa Kemiönsaaren kunnalle raportti, jonka sisältöä voidaan käyttää myös kunnan kestävän kehityksen ohjelman pohjana. Kunnalle toimitettu raportti on tiivistelmä tämän opinnäytetyön sisällöstä. Opinnäytetyö pohjautuu osittain kyselyyn, joka suoritettiin kunnan päättäjäille ja työntekijöille. Tavoitteena oli, että kyselyn kautta voidaan lisätä tietoisuutta kestävästä kehityksestä sekä kartoittaa päättäjien ja työntekijöiden tietopohjaa asian tiimoilta. Kysely toteutettiin kvalitatiivisena ja tarkastettiin ennen sen lähettämistä opinnäytetyötä varten kootun ohjausryhmän kanssa.

Tietopohjaa opinnäytetyölle on käyty läpi kaksi kertaa myös ohjausryhmän kanssa ja työtä on edistetty heidän toiveidensa mukaisesti. Kokonaisuudessaan työn pääasiallinen tarkoitus täyttyi ja Kemiönsaaren kunnalle toimitetaan raportti sekä kysely ja sen tulosten analyysi. Tarkempi kyselyn analysointi on tehty tässä opinnäytetyöraportissa. Raportin edetessä on vertailtu kuntia, joissa on olemassa toimiva ja käytössä oleva kestävän kehityksen ohjelma, tarkempaan tarkasteluun on otettu lähialueelta Liedon kunta, joka on asukasmäärältään samankaltainen kuin Kemiönsaari sekä Lempäälä, joka on ottanut kestävän kehityksen laajasti käyttöön kunnan eri osa-alueilla. Kemiönsaaren kunnan tulevaisuuden tehokkaan ja ihmisläheisen toiminnan kannalta olisi hyödyllistä, että kunnalle suunniteltaisiin kestävän kehityksen ohjelma, jonka kautta päätöksenteko kunnassa etenisi myös kestävään suuntaan.

Avainsanat Kestävä kehitys, kunta, elinvoimaisuus

Sivut 43 sivua, joista liitteitä 3 sivua

Degree Programme in Sustainable Development

Author	Heidi Loukiainen	Year 2017
Subject	Base for sustainable development program for municipality of Kimito Island	
Supervisors	Sirpa Ojansuu	

ABSTRACT

The client of this thesis was the technical department of the municipality of Kimito Island, which together with the department of environmental issues, is responsible for fostering sustainable development in the municipality. The name of this thesis is Base for Sustainable Development program for municipality of Kimito Island.

At the moment there is no sustainable program in use in the municipality of Kimito Island. The goal was to write a report that could be used as a base for a sustainable development program for the municipality. The municipality has also received a smaller report about the content of this thesis. This thesis is partly based on a survey, which was given to and answered by municipal decision-makers and workers of the municipality. The goal was that by this survey we could raise awareness about sustainable development issues (in the municipality). The survey was put in to practice as a qualitative survey and was inspected with the steering group, which was assembled for this thesis. The information for this thesis was examined two twice together with the steering group, the thesis was also carried out in accordance with their wishes. This thesis, in its entirety, fulfilled its purpose and the municipality of Kimito Island has received the report, the survey and the analysis of the survey. A detailed survey analysis is part of this thesis. As thesis progressed, some municipalities where there already was an effective and existing program for sustainable development were contacted. A closer look was taken at Lieto, a municipality in the nearby area whose population is similar to that Kimito Island, as well as Lempäälä where sustainable development is widely implemented in the different operation sectors of the municipality. It would be beneficial for the municipality of Kimito Island if an effective and humane approach to sustainable development was designed, by which the decision making in the municipality could turn into a sustainable direction.

Keywords Sustainable development program, municipality, vibrant municipality

Pages 43 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KESTÄVÄ KEHITYS JA LAINSÄÄDÄNTÖ	2
3	KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMA KUNNISSA.....	4
3.1	Varsinais-Suomen maakuntastrategia	5
3.2	Aalborgin sopimus ja paikallisagenda 21	6
3.3	Sitoumus 2050.....	7
3.4	Agenda 2030.....	7
4	YMPÄRISTÖ- JA LAADUNHALLINTAJÄRJESTELMÄT KUNNAN TOIMINNASSA	8
4.1	Integroitu johtamisjärjestelmä IMS	9
4.2	ISO14001	9
4.3	Lean -periaatteet kunnassa	10
5	KESTÄVÄN KEHITYKSEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET KUNNISSA	11
5.1	Kunnan tilojen käyttötarkoitus ja tarkoituksenmukaisuus haasteena	12
5.2	Julkiset hankinnat ja kestävä kehitys	13
6	KESTÄVÄN KEHITYKSEN MITTARIT; LIETO JA LEMPÄÄLÄ	15
6.1	Liedon kunta.....	16
6.1.1	Liedon kunnan kestävä kehityksen ohjelman toimenpiteet	17
6.1.2	Ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristökasvatus.....	18
6.1.3	Elinkaariajattelu ja kulutustavat	19
6.1.4	Ympäristöriskien hallinta ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen.....	19
6.1.5	Ilmastonmuutoksen hillitseminen.....	19
6.1.6	Liikenne ja kunta.....	20
6.1.7	Vesien suojelu.....	20
6.2	Lempäälän kunta	20
6.2.1	Lempäälän kunnan kestävä kehityksen ohjelma sekä toimenpiteet ..	21
6.2.2	Lempäälän kunnan hyvinvointikertomus 2013—2016	21
7	KESTÄVÄN KEHITYKSEN AVAIMET KEMIÖNSAARELLA	21
7.1	Kemiönsaaren kunnan tämänhetkinen kestävä kehitys	22
7.2	Sosiaalinen kestävyys ja sen edistäminen Kemiönsaarella.....	23
7.3	Taloudellinen kestävyys ja sen edistäminen Kemiönsaarella	24
7.4	Ekologinen kestävyys ja sen edistäminen Kemiönsaarella	25
8	KVALITATIIVINEN KYSELYTUTKIMUS KUNNAN PÄÄTTÄJILLE JA TYÖNTEKIJÖILLE.....	25
8.1	Kysely Kemiönsaaren kunnan päättäjille	26
8.2	Kysely Kemiönsaaren kunnan työntekijöille	30
9	KUNNAN ORGANISAATION KESTÄVÄT MITTARIT	32

10 YHTEENVETO JA POHDINTA.....	34
LÄHTEET.....	36

Liitteet

Liite 1	Kysely, taustainfo
Liite 2	Kysely Kemiönsaaren kunnan työntekijöille
Liite 3	Kysely Kemiönsaaren kunnan päättäjille

1 JOHDANTO

Kunnissa on pyrittävä edistämään alueensa kestävä kehitystä sekä paikallisten asukkaiden yleistä hyvinvointia. Kestävä kehitys on mainittu jo kuntalaissa ja määritelty edellytykseksi hyvän kunnan määritelmässä (Kuntalaki 1:1§).

Kunnissa käsitellään kestävä kehityksen asioita hyvin eri tavoin, ja jopa EU:n tasolta luodaan kuntiin paineita ottaa kantaa kestävä kehityksen edistämiseen. Kuntia ohjeistetaan osallistumaan erilaisiin kestävä kehityksen ohjelmiin eli paikallisagendoihin, joita voidaan tarkentaa esimerkiksi kunnan strategian kautta. Kestävä kehityksen ohjelmat ovat yksi tärkeimmistä osioista kunta strategioissa ja tämä on huomioitu myös kansallisella tasolla (Mattsson 2015).

Kestävä kehitys ja sen tuomat mahdollisuudet on Varsinais-Suomessa myös tunnustettu ja nostettu esiin. Varsinais-Suomen maakuntastrategiassa otetaan esille kestävä kehitys varsinkin kestävä talouskasvun osalta, myös strategian neljässä kärkiteemassa nousee kestävä toimintatavat esiin (Varsinais-Suomen liitto 2014, 10.). Aamuset lehden artikkelissa 10.11.2015 on mainittu, että Varsinais-Suomessa useat kunnat ovat lähdössä mukaan esimerkiksi ”hiilineutraali kunta” -agendaan (Aamuset 2015). Näiden ns. paikallisagendojen kautta on mahdollista saavuttaa hyviä tuloksia kuntien kestävä kehityksen tiedotuksessa ja tiedostamisessa, asiat konkretisoidaan käytännön tasolle asti, asian hahmottuminen ja ymmärtäminen tällöin on mahdollista.

Kun pohditaan elävää kuntastrategiaa, tällöin on keskiössä myös kunnan strategian kestävä kehitys. Strategiaa tarkastellaan elävänä ja kehittyvänä osana kuntajohtamista (Pauni 2013).

Kemiönsaaren kunnan strategiatyöprosessi on käynnistynyt kesällä 2016, kestävä kehityksen periaatteiden huomioiminen strategiassa edistää kunnan toimintojen kestävyyttä tulevaisuudessa. Kestävä kehityksen periaatteiden kunnassa turvataan asukkaille, nykyisille, tuleville sekä vapaa-ajan asukkaille hyvän työn, elämisen ja asumisen mahdollisuudet. Kunnan taloudellinen toiminta seuraa luonnon rajaehdoja, kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia korostetaan ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta tuetaan (Matsson 2015).

Opinnäytetyön lopputuloksena on Kemiönsaaren kunnalle tuotettu opinnäytetyön raportti, jonka on tarkoitus toimia eräänlaisena esiselvityksenä kunnan kestävä kehityksen ohjelmalle. Raportin kautta kunnassa voidaan viedä kestävä kehityksen eri osa-alueita eteenpäin, ja pohtia mittareita raportissa annettujen esimerkkien pohjalta. Suoritin vertailututkimusta kahteen eri kuntaan, Lieto ja Lempäälä ovat esimerkillisesti integroineet

kestävän kehityksen mittaristot jokapäiväiseen käyttöön, ja näin edistäneet merkittävästi kestävästä kehitystä paikkakunnilla. Käsittelen myös opinnäytetyössäni vain suppeasti kuntien julkisia hankintoja, ja niiden kestävyden tärkeyttä sekä paikallisille yrityksille, että kunnan taloudelle ja koko elinvoimaisuudelle.

2 KESTÄVÄ KEHITYS JA LAINSÄÄDÄNTÖ

Kestävän kehityksen pääperiaatteita ovat ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurillinen näkemys asioista. Näiden periaatteiden huomioiminen tarkoittaa, että otetaan esimerkiksi päätöksenteossa huomioon itse ihminen, ympäristötekijät sekä talous (Ympäristöministeriö 2013).

Ekologinen kestävyys pitää sisällään luonnon monimuotoisuuden tavoitteen sekä muut ympäristönäkökulmat. Huolehditaan siitä, että luonnonvaroja käytetään kestävästi. Ympäristönsuojelulliset toimenpiteet sekä ympäristöhoito, kuuluvat myös ekologiseen kestävyteen (Ympäristöministeriö 2013).

Ekonominen eli taloudellinen kestävyys on hyvin suunniteltua ja tasapainoista kasvua. Huolehditaan siitä, että kasvua ei pitkällä aikavälillä perusteta velanotolle tai muiden varojen hävittämiseen. Kokonaisvaltaista kustannustehokasta toimintaa tavoitellaan. Suunnitellaan pitkäjänteisesti talouspolitiikkaa ja näin ollen luodaan kuntalaisille hyvät olosuhteet hyvinvoinnin vaalimiseen ja sen parantamiseen. (Ympäristöministeriö 2014.)

Sosiaalista ja kulttuurillista kestävyyttä käsitellään yleensä samassa osiossa, sillä kestävyden määreet ovat hyvin samankaltaisia molemmissa. Sosiaalinen ja kulttuurillinen kestävyys viittaa usein kansalaisten demokraattisiin mahdollisuuksiin osallistua esimerkiksi päätöksentekoon, huomioon otetaan myös kokonaisvaltaista tasa-arvoa ja oikeudenmukaista kohtelua ihmisten kesken. Huolehditaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja sen kehittämisestä. (Ympäristöministeriö 2013.)

Kunnissa viedään eteenpäin niin sanottuja vihreitä arvoja, ja valitettavan usein unohdetaan niin sanottu rebound-ilmiö, joka tarkoittaa esimerkiksi, että päästöjen suora vähentäminen toiminnassa tai energianmuodossa johtaakin välillisiin päästöjen lisäyksiin. Rebound-ilmiön kautta toimintoja pohtimalla voidaan ajatella päätösten ja sijoitusten seurauksia kestävästi ja laskea päästöjen nousut verraten säästettyihin luonnonvaroihin toisilla osa-alueilla. (Hatakka 2013.)

Myös kiertotalous on yksi kestävä kehityksen elinehdoista. Jotta kestävä kehitys toteutuisi on kunnassa huolehdittava kiertotalouden ja resurssivii-

sauden edistämisestä. Kiertotalous on otettava huomioon kunnan elinkeinopolitiikan suuntaamisessa. Painopisteinä voi olla esimerkiksi kiertotalouden liiketoiminnallisia malleja edistävien yritysten syntymisen tukemisen ja toiminnan helpottamisen (Valtioneuvoston kanslia 2016.).

Kestävää kehitystä ohjataan kansallisella tasolla pääasiassa ympäristöministeriön kautta. Ohjaavia lakeja ovat mm. Ympäristösuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki.

Ympäristösuojelulain kautta valvotaan teollista toimintaa suorittavia yrityksiä ja julkishallintoa. Lain tarkoitus on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä jätteiden syntyä. Tärkeät osa-alueet on myös ilmastonmuutoksen torjunta ja kestävän kehityksen tukeminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Sosiaalista kestävyyttä edistetään ympäristösuojelulain kautta välillisesti, sillä laki ohjaa ja mahdollistaa kansalaisten vaikutusmahdollisuudet ympäristöön kohdistuvan päätöksenteon yhteydessä.

Kuntalaissa on mainittu kestävä kehitys jo ensimmäisessä pykälässä. ”Tämän lain tarkoituksena on luoda edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiseksi kunnan toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää kunnan toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyttä. Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla” (Kuntalaki, 1:1§). Tämä kuntalain pykälä ohjaa kuntaa toimimaan kestävästi kaikilla sen toiminnan osa-alueilla ja näin ollen kunnat voisi velvoittaa myös kestävän kehityksen ohjelman laatimiseen.

Maankäyttö ja rakennuslaki ohjaa myös kuntia ensimmäisessä pykälässään toimimaan kestävästi, alueiden suunnittelussa ja rakentamisessa. ”Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä” (Maankäyttö ja rakennuslaki, § 1).

Kestävä kehitys mainitaan myös monissa muissa sektorilainsäädännöissä, esimerkiksi jätelaissa (Jätelaki 1§), maantielaisissa (Maantielaki 1§), ja maaineslaissa (Maa-aineslaki 1a§) on ensimmäisessä pykälässä mainittu kestävän kehityksen eri osa-alueiden tärkeys ja huomioonottaminen.

Erilaiset tasa-arvoa käsittelevät lait kuten esimerkiksi Laki naisten- ja miesten välisestä tasa-arvosta (Tasa-arvolaki 1§) haastaa myös kuntien kestävän kehityksen, huomioitava on siis myös maahanmuuttajien sekä kielivähemmistöjen yhdenvertaisuus. Lait käsittelevät sosiaalista kestävyttä ja näin ollen lakien noudattaminen on myös olennainen osa kestävän kehityksen toteutumista.

Kestävää kehitystä koskevien lakien käyttöä sekä niiden tulkintaa ja mitattavuutta kunnissa tulisi lisätä, tällöin on mahdollista saada parempi kuva siitä, kuinka asia on tiedostettu ja otettu huomioon, esimerkiksi virkamiesten ja kunnan hallituksen ja valtuuston päätöksenteossa.

3 KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJELMA KUNNISSA

Kestävää kehitystä kunnissa ohjaa mm. maakuntastrategiat, sekä erilaiset paikallisagendat, jotka toimivat esimerkiksi kuntatasolla.

Varsinais-Suomen maakuntastrategiassa on otettu huomioon maakunnan parhaita menestystekijöitä, nämä on jaettu neljään eri kärkiteemaan: vastuullisuus, yhteistyötaidot, saavutettavuus ja resurssiviisaus (Varsinais-Suomen liitto 2014, 10).

Kuntien kestävässä kehityksessä ja sen kestäväen kehityksen ohjelman rakentamisessa on otettava huomioon julkisen sektorin hankinnat ja niiden eri käytännöt, jossa voidaan toimia kestävämmiin ja esimerkiksi jätemäärää vähentäen. Vaikutuksia kunnan kestäväen toimintaan tulee myös kunnan ulkopuolelta. Naapurikuntien kaavoituspäätökset voivat vaikuttaa liikenteeseen, joka kulkee kuntien rajojen yli. Myös muut vaikuttavat tahot, kuten alueellisten viranomaisten sekä EU:sta tulevat ohjeistukset sekä suoranaiset määräykset vaikuttavat kuntien toimintaan.

Kansalaisten toiveisiin ja tarpeisiin vastaaminen sekä hyvinvointi ovat tulevaisuudessa riippuvaisia kansallisellakin tasolla, luonnonvarojen saatavuudesta sekä niiden laadukkuudesta ja julkisen sektorin toiminnasta sekä sen vakaasta taloudellisesta pohjasta. Erilaisten työkalujen kehittäminen kunnan henkilöstön käyttöön olisi ensiarvoisen tärkeää, näiden kautta paikallisagendojen reunaehtojen tarkkailu olisi helppoa ja sen voisi integroida työn ohkeen. (Itämeren kaupunkien liiton (UBC) 2008).

Meri ja Kemiönsaaren kunnan pirstaleinen kuntapohja tuo ohjelman rakentamiseen haastetta ja myös mahdollisuuksia. On kuitenkin olemassa mahdollisuus, että kunta osallistuu useampaankin paikallisagendaan, saariston olosuhteisiin sopivista agendoista on olemassa esimerkkejä esimerkiksi Ruotsissa ja rannikkoseudulla Suomessa. Voidaan myös poimia sopivimmat toimenpiteet kestäväen kehityksen edistämiseksi, juuri Kemiönsaarelle sopivista paikallisagendoista.

Mikko Routala toteaa gradutyössään - Kestäväen kehityksen tulkinnat Suomen kunnissa - paikallisagendaohjelmien sisältöanalyysi, että kuntien on mahdollista tehdä myös yhteistyössä omia paikallisagendoja, tai kestäväen kehityksen ohjelmia, usein näissä kuitenkin on ongelmana se, että tehtävä lankeaa vain ympäristösastojen tehtäväksi, jolloin vuoropuhelu toisien

kunnan osastojen kanssa jää kokonaan pois ja näkökulmat muodostuvat suppeiksi. Toimivan ohjelman tuottamiseksi on osastojen tehtävä tiiviisti yhteistyötä. (Routala 2001, 34–35.)

3.1 Varsinais-Suomen maakuntastrategia

Vastuullisuuden kärkiteemassa on nostettu esiin yrittäjyyden tärkeys maakunnassa. Yrittäjyyden vaikutukset alueelliseen kasvuun on myös tunnustettu merkittävänä. Maakuntastrategian mukaan kunnallisten päätösten ja valintojen vaikutuksia on peilattava sekä kunnan alueella ja maakunnallisesti, jotta voidaan löytää kestävimmit tavat toimia. Ympäristöohjelmassa huomioitava on myös saariston ja meren omat ekosysteemit ja niiden biodiversiteetin turvaaminen. (Varsinais-Suomen liitto 2014, 11.)

Yhteistyötaitojen osalta haetaan uusia innovatiivisia tapoja toimia yhdessä yritysissä, yhdistyksissä ja kuntasektoreilla. Avataan uusia kumppanuussuhteita maakunnassa rajoja rikkoen. Hiottaessa uusia tapoja tehdä yhteistyötä on maakuntastrategiassa tässä kohtaa mietitty myös rakenteiden uudistamista sellaisiksi, että ne edistäisivät uusien yhteistyömahdollisuuksien syntymekanismia. (Varsinais-Suomen liitto 2014, 12.)

Saavutettavuudella kärkiteemoissa on maakuntastrategiassa haettu kestävä yhdyskuntarakennetta ja älykkään liikenteen tuomia mahdollisuuksia. Meren läheisyys ja sen tuomat mahdollisuudet olisi kartoitettava ja otettava paremmin huomioon, kuitenkin niin, että huolehditaan ympäristöllisistä näkökohdista. Tässä kohtaa muistutetaan myös päätöksen teon merkityksestä kestävien ratkaisujen syntymiseen. (Varsinais-Suomen liitto 2014, 12.)

Resurssiviisaat ratkaisut kärkiteemana tuovat uutta ja innovatiivista liiketoimintaa kuntiin sekä koko maakuntaan tulevaisuudessa. Avoin ja jaettavissa oleva tieto on myös tavoiteltava resurssi. Resurssiviisaus nähdään laajasti ja moniulotteisena mahdollisuutena. Skaalattavat ja avoimet resurssiviisaat toimenpiteet ovat tulevaisuuden maakunnassa esillä Varsinais-Suomen maakuntastrategian mukaan. (Varsinais-Suomen liitto 2014, 12.)

Kestävän kehityksen ohjelmia on olemassa jo useissa eri kunnissa Suomessa, ohjelmia varten on olemassa suppeita ohjeistuksia, joiden kautta voidaan ohjelmaa lähteä rakentamaan. Varsinaisia suoraan kopioitavissa olevia suunnitelman tai ohjelman valmispohjia ei ole olemassa. Valmiit pohjat voisivat helpottaa monen kunnan kohdalla tämän asian fokusointia ja madaltaa kynnystä integroida kestävä kehityksen ohjelma oman kunnan organisaation toimintaan. (Suomen Ympäristökeskus 2016.)

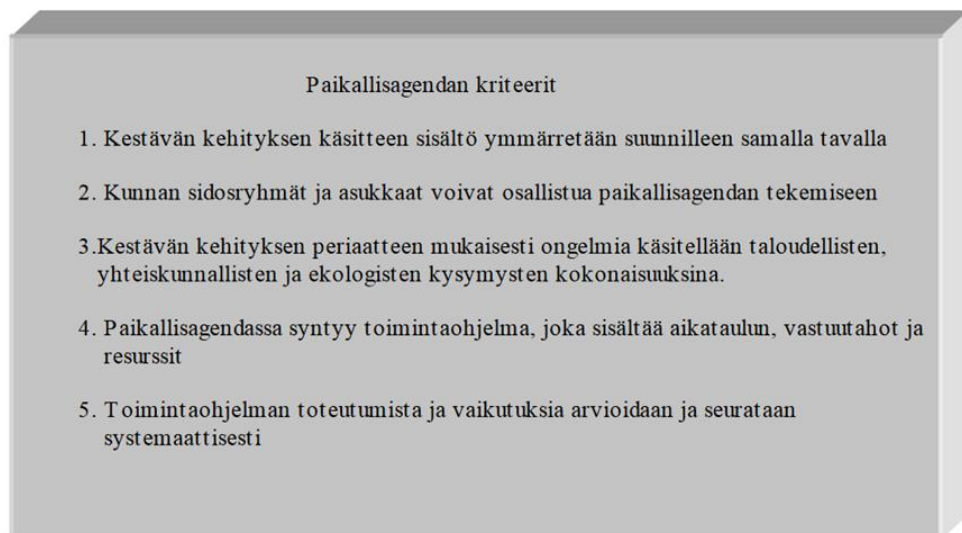
Kestävän kehityksen pitää olla helposti sisäistettävissä kunnan työntekijöille sekä asukkaille, että vapaa-ajan asukkaille. Tiedottamisesta ja tiedotuksesta huolehtiminen on yksi keskeinen osa kestävän kehityksen ohjelman onnistumisessa sekä asukkaiden kehottaminen vastuulliseen toimintaan.

3.2 Aalborgin sopimus ja paikallisagenda 21

Aalborgin sopimuksien tausta alkoi jo vuonna 1994, jolloin Euroopan kunnallisjohtajat ja organisaatiot kokoontuivat Aalborgiin Tanskaan keskustelemaan Agenda 21 tuomisesta paikalliselle tasolle. Keskiössä oli kehittää Euroopan kestävät metropolit ja kaupungit kampanjaa. Kymmenen vuotta tämän jälkeen vuonna 2004 kuntien ja kaupunkien johtajat kokoontuivat taas Aalborgiin, tällä kertaa tuloksena oli 10 sitoumusta, jotka voi ottaa käyttöön kunta ja kaupunkitasolla. Nämä sitoumukset ovat kuntien työkaluja kohti kestävämpää kuntaa. (Routala 2001, 31—33.)

Paikallisagenda 21 on täsmällisempi kuntien kestävän kehityksen ohjelma. Paikallisagendan sekä kuntien kestävän kehityksen osa-alueita fokuoidaan esimerkiksi kuntien ilmastokampanjalla. Nämä paikallisagendat eivät kuitenkaan ole kuntaa juridisesti sitovia vaan perustuvat lähinnä moraaliin vastuuseen, poliittista vastuuta kuitenkin unohtamatta, varsinkin jos asia on kunnanhallituksen tai valtuustossa ollut esillä. (Routala 2001, 31—33.)

Kuva 1 esittelee paikallisagendan, eli kestävän kehityksen ohjelman keskeisiä kriteerejä.

Kuva 1. Paikallisagendan kriteerit (Rundgren 2003).

3.3 Sitoumus 2050

Sitoumus2050.fi on avoin vaikuttavuuteen pyrkivä verkkopalvelu kunnille, yrityksille, yksityisille ja yhteisöille, osallistujalla on valittavanaan 8 ympäristöön vaikuttavaa sitoumusta.

Sitoutumalla tähän Sitoumus 2050 -ohjelmaan kunnille tarjotaan tietoa kestävämmästä tavasta toimia. Sitoumus pitää sisällään muun muassa seuraavat: hiilineutraali yhteiskunta, kestävät elämäntavat, kestävät yhteiskunnat, luontoa kunnioittava päätöksenteko, resurssiviisas talous, työtä kestävästi, vaikuttavien kansalaisten yhteiskunta ja yhdenvertaisuus-sitoumukset. Koko Sitoumus 2050 -ohjelman takana on Suomen kestävän kehityksen toimikunta, jonka puheenjohtajana toimii pääministeri Juha Sipilä ja toimikunnan on laatinut yhteiskuntasitoumuksen ”Suomi jonka haalamme 2050”, verkkopalvelu julkaisee ja edistää eri tahojen sitoumuksia. (Valtioneuvoston kanslia n.d.)

3.4 Agenda 2030

Uusin YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 on käynnistynyt vuoden 2016 alussa. Toimintaohjelman keskiössä on maailmanlaajuisia tavoitteita 17 kappaletta (Valtioneuvoston kanslia n.d.).

Agendan 2030 kautta on tunnistettu yli 200 kestävän kehityksen indikaattoria, joilla arvioidaan Agenda 2030 toteutumista. Niiden skaalautuminen kansalliselle tasolle on vielä kehitysvaiheessa (Suomen YK-Liitto n.d.).

Kuvan 2 indikaattoreita soveltaen voidaan löytää myös kuntasektorille sopivimmat kestävän kehityksen painopisteet.

Kuva 2. Suomen YK-liitto. Kestävän kehityksen tavoitteet. Agenda 2030 (Suomen Ympäristökeskus 2016).

Avain 2030 hankkeen kautta on selvitetty sopivia indikaattoreita kansalliseen kestäväan kehitykseen. Työryhmä selvitti ja raportoi avainkysymyksistä ja indikaattoreista. Esimerkiksi kuntien kestäväan kehitykseen sopivia indikaattoreita voi etsiä sivustolta findikaattori.fi. Sivustolta löytyy sovellettavia mittareita myös kestäväan kehityksen yhteiskuntasitoumuksen osalta. (Suomen Ympäristökeskus 2016.)

4 YMPÄRISTÖ- JA LAADUNHALLINTAJÄRJESTELMÄT KUNNAN TOIMINNASSA

Kestäväan kehityksen arviointiin sekä mittareiden suunnitteluun voidaan käyttää apuna myös ympäristö- ja laadunhallintajärjestelmiä. Arviointi ajatellaan osana kunnantöyöntekijöiden arkipäivää, jolloin järjestelmät tulevat parhaiten käyttöön ja tulokset ovat mitattavissa säännöllisin väliajoin.

Koska käytännössä kunnissa työt ja toiminta osastoittain poikkeavat usein suuresti toisistaan, on huomioitava myös viranhaltijoiden ja kunnan päättäjien riittävä koulutus myös johtamisen ja laadunhallinnan osalta.

4.1 Integroitu johtamisjärjestelmä IMS

Kunnissa kestävän kehityksen ohjelmien osana käytetään usein olemassa olevia ympäristöjärjestelmiä, kuten esimerkiksi ISO 14001 ja EMAS -järjestelmää. Nämä järjestelmät ovat haasteellisia käytössä, sillä näiden kautta epäsuorien vaikutusten mittaaminen paikallisesti on puutteellista. Edellä mainittujen pohjalta on kehitetty ympäristöjohtamisen työkalu IMS, jossa käytetään johtamissykliä: suunnittele – toteuta – tarkista – korjaa (Itämeren kaupunkien liiton (UBC) 2008, 7). Integroidun johtamisjärjestelmän päävaiheita esitellään kuvassa 3. Huomioitava on myös läpileikkaavat teemat kuten organisaatorakenne, osallistuminen ja viestintä.

Kuva 3. IMS integroitu johtamisjärjestelmä (Ilmastotyökalut 2014.)

4.2 ISO14001

Laatujärjestelmistä ISO 14001 on ympäristöjohtamisen järjestelmä, jonka kautta voidaan peilata muun muassa kuntaorganisaation ympäristötavoitteiden toteutumista.

Huomiota kiinnitetään organisaatiossa esimerkiksi seuraaviin:

- sitoutuu ympäristönsuojelun tasonsa jatkuvaan parantamiseen
- tunnistaa tuotteidensa, toimintojensa ja palveluidensa ympäristövaikutukset

- selvittää lakisääteiset velvoitteensa ja huolehtii niiden täyt-
tämisestä
- asettavat ympäristötavoitteet ja seuraa niiden toteutumista
- varaa resurssit
- ylläpitää henkilöstön osaamista
- ohjaa toiminnan prosesseja ja toimintoja
- varautuu tarpeen mukaan ympäristöriskeihin ja onnetto-
muustilanteisiin
- tarkkailee ja seuraa päätösten ympäristövaikutuksia
- ennaltaehkäisee ympäristövahinkoja ja estää niiden toistu-
misen, hyvät toimintatavat kunnassa
- ylläpitää hyviä ympäristökäytäntöjä
- arvioi toimintansa tuloksia ja parantaa toimintaansa.

(Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. n.d.)

Kunnan organisaation strategisessa suunnittelussa on ympäristöasiat sisällytettävä suunnittelun prosesseihin. ISO 14001 -sertifikaatti edellyttää myös toimintaympäristön analysointia, kartoituksen sidosryhmien toiveista ja tarpeista, riskien hallinnan ja mahdollisuuksien tunnistamisen ne ovat osa järjestelmän vaatimuksia.

Johtajien vastuita ja sitoutumisen tasoa korostetaan. Johtoportaana vastuualueella on kokonaisvaltainen ympäristöjärjestelmän tuloksellisuus sekä strategian yhdenmukaisuus ympäristötavoitteiden kanssa. Ympäristönsuojelullisissa näkökulmassa nousee esiin ympäristösuojelun tason parantaminen sekä kestävä resurssien käyttö, ilmastonmuutokseen positiivisesti vaikuttavat toiminnot sekä kokonaisvaltainen biodiversiteetin suoje-
lu. Viestinnässä on pohdittava sekä sisäisen että ulkoisen viestintään laatua ja näin ollen myös todenmukaisuutta. Elinkaariajattelun kautta organisaatiossa on mietittävä tuotteen tai palvelun näkökulmaa, ja sen elinkaaren eri vaikutuksia peilaten ympäristönäkökulmaan. (Suomen standardisoimisliitto SFS ry. n.d.)

4.3 Lean -periaatteet kunnassa

Lean-periaatteita tarkasteltaessa voisi niitäkin käyttää osana kunnan johtamisjärjestelmää ja toiminnan analysointia. Lean-ajattelussa vältetään hukun syntymistä eli kannatetaan resurssiviisasta ja tehokasta toimintaa. Salon kehittämisspalvelujen esimies, Janne Hyvärisen mukaan Leanissa on olemassa 8 hukun oiretta.

1. Ylituotanto
2. Varastointi
3. Kuljetus
4. Liike
5. Odotus
6. Virheet

- 7. Prosessointi
- 8. Osaamisen alihyödyntäminen
(Hyvärinen J, 2015.)

Jos edellä mainittuja hukan oireita peilaa Kemiönsaaren tämänhetkiseen tilanteeseen eri sektoreilla, niin löydetään esimerkiksi tilojen käytöstä mahdollista tyhjäkäyntiä, puhumattakaan osaamisen alihyödyntämisestä (kts. 5.1 Kunnan tilojen käyttötarkoitus ja tarkoituksenmukaisuus haasteena).

Lean -periaatteiden kautta voidaan saavuttaa hyviä tuloksia kustannustehokkaaseen ja kestäväan toimintaan. Esimerkiksi KunTeko 2020 -hankkeen kehittämisohjelmassa, on huomattavan paljon Lean -periaatteisiin viittavia toimia, ja kyseisen kehittämisohjelman kautta voidaan löytää myös kustannustehokkaampia tapoja toimia (KT-kuntatyönantajat n.d.).

Lean -koulutuksia järjestää Suomessa useat eri tahot ja koulutuksien kautta luvataan kustannustehokkuutta selkeitä säästöjä organisaatioon.

5 KESTÄVÄN KEHITYKSEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET KUNNISSA

Suurimmat haasteet kestäväan kehityksen periaatteiden huomioimisessa tai kestäväan kehityksen ohjelman integroimisessa koko kunnan kattavaksi kunnan sisäiseksi eräänlaiseksi laadunhallintajärjestelmäksi on saada kunnan virkahenkilöstön ajatusmallin muutos aikaiseksi. Tämä ei vie työaikaa vaan se luo tehokkaampia toimintatapoja ja muuttaa vanhoja malleja. Jotta kunta pysyisi toiminnallisellakin tasolla kiinni kehityksen kärjessä, on kuntaan integroitava uudenlaiset toimintatavat osaksi työntekijöiden ja päättäjien arkipäivää. (Itämeren kaupunkien liiton, (UBC) ympäristökomissio 2008, 14.)

Kunnan strategiaan integroitu kestävä kehitys on osoittautunut esimerkiksi Liedon ja Lempäälän kuntien toiminnan tarkastelussa hyväksi toimintatavaksi, huomioida ja tuoda esille kestäväan kehityksen tärkeys kunnan johtamisessa ja päätöksenteossa.

Salla Rundgren toteaa jo vuonna 2003 valmistuneessa Länsi-Suomen ympäristökeskuksen monisteessa Kestäväan kehityksen toimintaohjelmat Länsi-Suomen ympäristökeskuksen alueen kunnissa, että kunnissa on vaarana, että kestäväan kehityksen integroiminen jää puutteelliseksi. Usein koko kunnan organisaatiossa agendat jäävät vain ympäristöosaston suunniteltaviksi ja toteutettavaksi, jolloin koko kestäväan kehityksen ohjelma jää pinnalliseksi ja vain ympäristönäkökohdat huomioivaksi. Kun ohjelmaan saadaan kunnan eri osastojen toimintoihin sopivat indikaattorit, näitä on ohjelmaa helpompi seurata ja henkilöstön osallistua valmisteluprosessiin,

jopa ohjelman luomisvaiheessa että sen seurannassa. (Länsi-Suomen Ympäristökeskus 2003, 23—24.)

Myös kunnan käyttöomaisuuden inventoiminen vaatii jatkuvaa huomiota. Resurssien kartoittaminen ja niiden huomioiminen ajantasaisesti vähentää mahdollisten uusien resurssien tarvetta ja näin ollen antaa kunnan toiminoille myös kustannustehokkuutta.

5.1 Kunnan tilojen käyttötarkoitus ja tarkoituksenmukaisuus haasteena

Mitkä ovat kunnan tilojen käyttötarkoitusten muutokset tulevaisuudessa? Tärkeää on huomioida esimerkiksi muunneltavuus sekä tilojen ekologisuus. Työn tekemisen muuttuminen ja tulevaisuuden kunnan roolin muuttuminen on huomioitava kunnan kiinteistöstrategiassa. Tulevaisuuden työtilat ja muut tilantarpeet voivat olla hyvinkin erilaisia verrattuna tämän päivän tilantarpeisiin. Tämä on otettava huomioon varsinkin uusien tilojen rakentamisessa ja vanhoja tiloja remontoitaessa.

Elinkaariajattelun tuominen rakentamiseen sekä remontointiin voi antaa uuden kestävämmän näkökulman tilojen hallintaan ja myös käytönaikaisen huollon liittäminen elinkaarimalliseen arviointiin on suotavaa. Elinkaariarviointia voidaan tehdä jo suunnitteluvaiheessa, näin voidaan vaikuttaa kestäviin tulevaisuuden ratkaisuihin myös tässä vaiheessa. (Rakennusteollisuus n.d.)

Kun suunnittelu- ja investointivaiheessa tarkastellaan rakennuksien elinkaarta huomioiden myös vaihtoehtoiset elinkaaret, eli esimerkiksi tilojen muunneltavuus ja siirrettävyys. Laskettaessa kustannuksia useammalle käyttövuodelle voidaan huomata, että halvin vaihtoehto ei olekaan pitemmällä aikajänteellä edullisin vaihtoehto. Jotta tämä on rakennuttajalle kannattavaa, pitää varmistaa sitouttamalla rakennuttaja huoltamaan rakennusta pitkällä huoltosopimuksella, jolloin rakennuttaja automaattisesti huolehtii ja huomio materiaali- ja suunnitteluvaiheissaan kestävimmit vaihtoehdot, mutta tämä tarkoittaa sitä, että rakennuttaja on sitoutettava jo suunnitteluvaiheessa rakentamiseen, jotta elinkaarimallin toteuttaminen on mahdollista. (Rakennusteollisuus n.d.) Tässä esimerkiksi voisi olla apuna elinkaarimalleissa toimiva huoltosopimus ja sen kilpailuttaminen rakennuttajalle. Rakennuksen suunnitteluvaiheessa sovitaan yhdessä tilaajan kanssa esimerkiksi kiinteä kuukausihinta, joka kattaa rakennuksen huoltotyöt, jolloin rakennuttajan tilaajavastuu laajentuu ja kestävä rakentaminen korostuu rakentajan karsiessa huoltokuluja. (Rakennusteollisuus n.d.)

Erilaiset digitalisaatioon perustuvat ratkaisut esimerkiksi tilojen tehokkaasta käytöstä, voisi olla myös mahdollista ottaa käyttöön Kemiönsaaren kunnassa. Kokoustilojen varausjärjestelmät ovat jo osittain käytössä,

näissä on myös hyvin erilaisia käytäntöjä osastojen kesken, tämän tehostamisella on mahdollista saada huomattavia kustannussäästöjä. Mahdollista on harkita turhien vuokratilojen irtisanomista tai vuokraamista edelleen.

Kemiönsaaren kunnan omistamat kiinteistöt sijaitsevat pirstaleisesti ympäri kunnan aluetta, jolloin kiinteistöjen tarveperäinen kartoitus on tarpeen. Kunnan toimitiloista on tekniikaltaan vanhentuneita ja osa jopa käytöstä poistettuja homerakennuksia, joiden käyttö ilman perusteellista saneerausta olisi mahdotonta. Kartoituksen kautta eritellään poistettavat myytävät ja remontoitavat rakennukset. Jäljelle jääville kiinteistöille tehtävien mahdollisten kustannustehokkuutta edistävien toimenpiteiden, esimerkiksi energiatehokkuusmittauksien suorittaminen, toisi säästöjä kunnan toimintaan. Toimitilojen kartoituksessa olisi otettava huomioon myös niiden käyttötarkoituksen mahdollinen muuttuminen tulevaisuudessa.

Kunnan oman kiinteistöohjelman laatiminen, osana kestävän kehityksen ohjelmaa, selkeyttäisi tilojen käyttöä ja mahdollistaisi uusien tilojen harkinnanvaraisen rakentamisen.

Kunnan toimitilojen kartoitusta tehdessä huomioidaan esim. kiinteistöjen:

- yleinen kunto
- käyttömahdollisuudet, muunneltavuus
- kiinteistöhuolto ja sen toiminnan tarkastaminen
- sisäilmanlaatu ja muut ongelmakohdat
- tilastointi tilojen käytöstä ja huolloista jne.
- sähköisen ohjelman käyttöönotto tilojen käytöstä

Myös kiinteistöjen taloudellinen arvo, sekä vuosittaiset käyttökustannukset on selvitettävä tarkasti, jotta päätöksiä kuntahallinnossa voidaan tehdä resurssitehokkaasti kunnan omistuksessa olevien tilojen suhteen.

Tilojen kartoittamiseen on olemassa maksullisia ohjelmia, tai palvelun voi ostaa kuntaorganisaation ulkopuolelta. Jälkimmäinen vaihtoehto voi osoittautua kustannustehokkaimmaksi ratkaisuksi, koska toimitilojen kartoittamisessa tarvitaan ammattitaitoa ja erikoisosaamista.

5.2 Julkiset hankinnat ja kestävä kehitys

Kunnat tekevät Suomessa 35 miljardilla eurolla vuodessa hankintoja. Jos kaikkia julkisia hankintoja pohdittaisiin kestävien periaatteiden pohjalta, voitaisiin ilmastonmuutosta ja jätteitä sekä kemikalisoitumista hidastaa kehittävästi ja kestävästi. Informaatiolla, sen saavutettavuudella ja asennemuutoksella on tässä paljon merkitystä. (Motiva 2016.)

Julkisilla hankinnoilla ja niiden ilmastovaikutuksilla on Suomen bruttokansantuotteesta 17 prosentin osuus, jonka kautta voidaan vaikuttaa merkittävästi ympäristön tilaan. Julkisen sektorin on kannettava vastuu ratkaisuistaan, on laadittava ohjaavat lait ja määräykset sekä ohjeistukset, kestävämpiin toimintatapoihin. Myös edelläkävijän roolin ottaminen on vastuunkantamista ja esimerkin näyttäminen yksityiselle sektorille sekä muille toimijoille on kestävä kehityksen periaatteiden mukaista toimintaa. (Motiva 2016.)

Kun vertaillaan julkisen sektorin hankintoja, on hankintaperiaatteiden uudistaminen keskiössä. Tärkeää on huomioida hankintaan sopivat lait ja määräykset, joilla voidaan edistää juuri paikallista näkökulmaa tukevia hankintoja. Yleisesti ympäristö- ja yrittäjämyönteisyys, tai selvät taloudelliset säästöt esimerkiksi kuljetusten osalta, tulevat tässä paikallisuuden huomioimisen näkökulmassa kyseeseen. Uuden hankintalain myötä voidaan myös ottaa käyttöön erilaisten ympäristömerkkien kriteerien käyttäminen. (Motiva 2016.)

Ympäristöä vähemmän kuormittavat hankinnat ovat usein myös energia- ja tehokkaita sekä kustannustehokkaita, mutta nämä todella vaativat julkisen sektorin tässä tapauksessa kunnan henkilöstön perehtymistä julkisten hankintojen tuomiin mahdollisuuksiin. Henkilöstön aktiivinen koulutus on ensisijaisen tärkeää, jotta hankintaosaaminen kehittyisi ja hankintojen kilpailuttaminen onnistuisi lainpuitteissa paikallisuutta hyödyntävästi. (Motiva 2016.)

Hankintoja suunniteltaessa voidaan kunnassa pohtia erilaisia sanktioita ja bonusjärjestelmiä hankinnan onnistumiseksi. Sanktiot voivat yksinkertaisimmillaan olla esimerkiksi rahallisia sanktioita. Bonuksista voidaan sopia sopimuskohtaisesti mutta käytettävän järjestelmän täytyy olla tiedossa tarjouspyyntöä julkaistaessa.

Paikallisten yrittäjien ja tuottajien osuutta kunnan elinvoimaisuuden kehittämiseen ei voi vähätellä. Suomen Yrittäjien elinkeinopoliittisen kyselyn mukaan on huomioitavaa että kuntien elinvoimaisuus on kiinni paikallisten pienyritysten elinvoimaisuudesta. (Suomen Yrittäjät n.d.) Erilaiset markkinavuoropuhelut yrittäjien kanssa voivat edistää tehokkaampaa ja paikalliskeskeisempää hankintaa. Markkinavuoropuhelussa on kuitenkin nähty yrittäjien sekä kunnan puolelta hankaluutena syrjimättömyyden ja tasa-kohtelun toteutumisen, kuitenkin nähdäkseen vuoropuhelun kautta tilaaja saa parhaimman kuvan, siitä millaisella tarjouspyynnöllä saadaan kustannustehokkain ja laadukain tuote tai palvelu. Keskustelun ollessa tarpeeksi avointa, voidaan myös löytää innovatiivisimmat ratkaisut esimerkiksi kunnan hankintoihin. (Suomen Yrittäjät n.d.)

Kunnissa on nykyään mahdollista ottaa käyttöön palvelualoite. Palvelualoite on yksi hieman tuntemattomampi julkisen hankinnan muoto. Esimerkiksi Jyväskylän kaupungilla on 1.7.2016 alkaen, määräaikaaisesti

31.5.2017 asti käytössä palvelualoitteen mahdollisuus. Palvelualoitteen kautta kunnassa voidaan kilpailuttaa lähes mikä tahansa kunnan tuottama palvelu. Kunnassa sijaitseva yritys, tai yksityinen henkilö ehdottaa palvelualoitteen omaavassa kunnassa ja kunnan palvelualoitteen hyväksymisen yhteydessä määritellyin perustein, palvelua kilpailutettavaksi. Yritys tai henkilö voi tällöin tehdä ehdotuksen kunnan tuottamasta palvelusta kilpailutettavaksi julkisena hankintana. Yritys tai henkilö toimittaa oman tarjouksensa palveluntuottamisesta. Kunta voi hylätä tarjouksen tai hyväksyä sen. Päätös palvelualoitteesta ja sen käyttöönotosta tehdään kunnan tai kaupungin valtuustossa, ja sen säännöt myös määritellään kuntakohtaisesti. (Jyväskylän kaupunki 2016.) Palvelualoitteen kautta kunnassa voidaan avoimesti tarkastella kuntasektorin kustannusrakennetta ja parhaassa tapauksessa tervehdyttää sitä.

Kunnissa on huomioitava myös kunnan päätösten vaikutustenarviointia, tässä esimerkiksi yritysvaikutusten arviointi voidaan tehdä jo erillisellä lomakkeella. Oikein täytettynä lomake antaa kuvan siitä kuinka päätös vaikuttaa kunnan alueella sijaitseviin asukkaisiin, organisaatioihin ja yrityksiin sekä kunnan sisäiseen henkilöstöön ja talouteen (Suomen Yrittäjät n.d.).

6 KESTÄVÄN KEHITYKSEN MITTARIT; LIETO JA LEMPÄÄLÄ

Jotta voidaan tarkastella tulevaisuudessa kunnan toimintojen onnistumista, on kestävä kehityksen edistymistä mitattava. Mittareiden käytön helppous ja integroiminen kunnan työntekijöiden jokapäiväiseen käyttöön on haaste.

Mittareina voidaan käyttää esimerkiksi yksittäisiä kestävä kehityksen tekoja, joille on asetettu viitearvot tai vastaavasti isomman kokonaisuuden onnistumisia mittaamalla, esimerkiksi säännöllisten kyselyiden ja tutkimusten kautta (Länsi-Suomen ympäristökeskus 2003, 25.)

Lempäälä on hyvä esimerkki. Kuntaan on löydetty heidän toimintaansa sopivat mittarit, mittaustulosten pohjalta raportointi on myös laaja-alaista. Mittareita laadittaessa on huomioitava myös kestävä kehityksen eri osaluokkien poikkileikkauksia, julkisen liikenteen vähentäminen voi olla sekä ekonomisen, ekologisen että sosiaalisen epäonnistuminen kestävyden eritasoilla. Jotta voidaan löytää sopivat indikaattorit, on määriteltävä tavoitteet ja tutkimustiedon reliabiliteetti sekä validiteetti on oltava vahva, jotta tutkimus tai kysely voidaan toistaa ja tuloksia mitata. Esimerkiksi jos halutaan lisätä yleisten kulkuneuvojen käyttöä, on oltava tiedossa kuljettajien käyttävien henkilöiden lukumäärä esimerkiksi päivittäisellä tasolla, tai muu vastaava määre, jotta voidaan verrata tuloksia. Kun määreet ja indikaattorit ovat hyvin paikallisia saadaan huomattavasti luotettavampia mittareita kuntien käyttöön (Lempäälän kunta 2014, 4.)

Työmatkan pituus on yksi potentiaalinen paikallinen indikaattori, joka voisi korreloida myös julkisten kulkuvälineiden käyttöön. Koska Kemiönsaarella matkat ovat melko pitkät lähikaupunkeihin, Turkuun 75 kilometriä ja Saloon 45 kilometriä, tästä voi kehittää sopivan mittarin käytettäväksi. Mikä on linja-autojen ja muiden julkisten kulkuvälineiden osuus sekä käytettävyys? Kunnan ja julkisen liikenteen käyttöaste paikkakuntien välisessä liikenteessä voi toimia eräänä mittarina yhdessä yksityisautoilun kanssa.

Ilmastonmuutoksen torjuntaan keskittyneitä oppaita ja julkaisuja on useita. Kaupunkien hankeyhteistyönä julkaistu nettisivusto ”Ilmastonkestävän kaupungin suunnitteluopas” kokoaa erilaisia työkaluja ja taulukoita ilmastonmuutoksen torjunnan tueksi. Sivuston Ilmastotyökalut.fi, kautta voi esimerkiksi löytää taulukkolaskentaohjelman kartoituksen tueksi. Työkalu on tuotettu osana Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen EAKR-osarahoitteista hanketta, Ilmastonkestävä kaupunki eli ”ILKKA” -työkaluja suunnitteluun (Helsingin kaupungin ympäristökeskus 2014).

Digitalisaation paras mahdollinen hyödyntäminen on otettava huomioon mittareita suunniteltaessa. Mittareiden analysoiminen ja itse mittaaminen on tuloksellista, jos työntekijältä ei kulu siihen liikaa aikaa ja mittaaminen voidaan suorittaa työn ohessa ilman, että se häiritsee normaalia työntekoa ja rutiineja. Digitalisaation kautta luodut työkalut suoraan työntekijöille ja tuovat tehokkuutta ja parhaassa tapauksessa ne auttavat työntekijää analysoimaan omaa työtänsä. Työkalut voidaan luoda, jopa yhteistyössä työntekijöiden kanssa. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi työntekijöillä mukana pidettävää digitaalista kellokorttia, joka mittaa henkilön hyvinvointia, jopa sykettä, energiatasoa jne. päivänmittaan. Mitata voi myös työn ergonomiaa ja sen kuormittavuutta, näitä tuloksia voi verrata henkilön suorittamiin työtehtäviin ja näin saada vertailukelpoisia mittaustuloksia, jopa yksilötasolla. Mittareihin voisi liittää mukaan myös tuottavuutta mittaavat taulukot tai automaattisen mittarin sopeutettuna osaston työtehtäviin.

6.1 Liedon kunta

Liedon kunta sijaitsee Varsinais-Suomessa Turun naapurikuntana. Kunnassa on positiivinen tahtotila toimia edelläkävijänä kestävän kehityksen tiellä ja tämä on kirjattu myös kuntastrategiaan yhtenä kunnan arvoista. Lieto on laatinut myös kestävän kehityksen ohjelman, josta käy ilmi, että kunta tunnistaa globaalin ongelman ja näkee, että siihen voidaan hakea ratkaisuja juuri paikallistasolla. Kunta on sitoutunut energian käytön tehostamiseen (Liedon kunta 2007).

Esimerkillistä on, että kestävä kehitys nähdään myös kunnan kilpailukykyä nostavana tekijänä ja aina kiristyvät ympäristösäännökset sekä muihin, esimerkiksi juuri kilpailukykyyn vaikuttavat säädökset on huomioitavissa ja

ennakoitavissa hyvissä ajoin, jolloin etulyöntiasema on saavutettu ohjelman myös.

Ekotehokkuuden kautta mahdollistetaan myös imagollista hyötyä ja etua. Puhdas asuinympäristö ja asukkaiden huomioiminen päätöksenteossa ovat asioita, jotka nousevat myös esille ohjelmassa. Kestävän kehityksen ohjelman toteutumisen seuraaminen ja ohjelman täydentäminen on suunniteltu tehtäväksi myös sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden kannalta. (Liedon kunta 2007, 3–4.)

Liedon kunnassa ajatellaan paikallisesta näkökulmasta globaalejakin ongelmia, kuva 4.

Kuva 4. Liedon kunnassa ajatellaan paikallisesta näkökulmasta globaaleja ongelmia (Liedon kunnan kotisivut 2016.)

6.1.1 Liedon kunnan kestävä kehityksen ohjelman toimenpiteet

Liedon kunnan kestävä kehityksen ohjelman toimenpiteitä on seitsemän kappaletta, ne keskittyvät pääasiassa ekologisiin arvoihin. Näiden toimenpiteiden kautta voidaan vaikuttaa myös muihin kestävä kehityksen arvoihin. (Liedon kunta 2007, 8.) Ohjelma on koko kuntasektorin kattava ja sen toimenpiteet yksinkertaisia sekä onnistuessaan tehokkaita. Kunnan rooli on korostunut myös kantaaottavana yritysten toiminnan kehittämisessä, mikä osaltaan lisää kunnan vetovoimaisuutta.

Kunnassa on korostunut yhteistyön merkitys ja kunnan rooli myös yritysten elinvoimaisuuden vahvana tukena, tulee esille myös tässä ohjelmassa. Liedon kunnalla on erityisen hyvä maine yritysystävällisenä kuntana ja kunta voitti ensimmäisen palkinnon vuonna 2016 Elinkeinopoliittisen kyselyn tulosten perusteella omassa sarjassaan 10 000–50 000 asukkaan kuntien vertailussa. Kysely lähetettiin alueen yrittäjille joiden vastausten pe-

rusteella kunnat ja kaupungit seulottiin läpi. (Suomen Yrittäjät 2016.) Nähtävissä on, että kestävä kehitys ja yrittäjämynönteinen ilmapiiri kulkevat ns. ”käsi kädessä”. Liedon kunta on ottanut edelläkävijän ja yritysmyönteisen roolinsa vakavasti.

Avoin ilmapiiri ja tiedottaminen sekä parhaiden käytäntöjen ja lupakelpoisen tekniikan käyttö, antaa kestäväälle kuntatoiminnalle erinomaiset edellytykset.

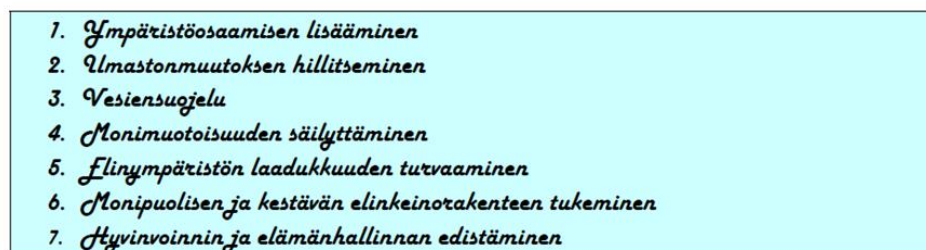
Koulutuksien ja tiedottamisen tärkeys sekä asukkaille ja yrityksille, että myös kunnan omille työntekijöille näkyy toistuvan Liedon kunnan Kestävän kehityksen ohjelman toteuttamistoimenpiteissä. (Liedon kunta 2007, 8.)

Liedon kunnassa on myös käytössä yritysvaikutusten arviointi -malli. Arvioinnin kautta selvitetään laajasti viranhaltijoiden sekä muiden kuntapäätäjien päätösten vaikutuksia (Suomen Yrittäjät n.d.).

6.1.2 Ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristökasvatus

Ympäristöosaamisen lisäämiseen on painoarvoa annettu erityisesti. Ohjelmassa korostetaan ympäristöosaamisen tärkeyttä ja sitä, kuinka saatetaan yleiseen tietoon ympäristövastuullisuuden huomioiminen ja yleinen ympäristön tarkastelu. Viitataan myös siihen, että ympäristöosaamisen tiedon lisääminen aktivoi ihmisiä ja ennakkoluuloja voidaan tällä tavalla lieventää. (Liedon kunta 2007, 8.)

Liedon kunnan kestävä kehityksen päämäärät tiivistettynä vuodelta 2007 (Kuva 5) monet osa-alueista viittaa ympäristön suojelemiseen. Kestävän kehityksen yksi tärkeä osa-alue eli ekonominen puoli on jäänyt hieman sivuun näitä päämääriä tarkastellessa, silti sekin on Liedossa huomioitu strategisesti.

-
1. *Ympäristöosaamisen lisääminen*
 2. *Ulmastonmuutoksen hillitseminen*
 3. *Vesiensuojelu*
 4. *Monimuotoisuuden säilyttäminen*
 5. *Ympäristön laadun turvaaminen*
 6. *Monipuolisen ja kestävä elinkeinorakenteen tukeminen*
 7. *Hyvinvoinnin ja elämäntilanteen edistäminen*

Kuva 5. Liedon kunnan kestävä kehityksen päämäärät (Liedon kunta 2007.)

Kestävät ja ympäristötietoiset valinnat lisääntyvät ja asukkaat tekevät näin ollen järkevämpiä päätöksiä ympäristön ja kunnan kannalta. Agendana on myös aktiivinen tiedottaminen eri-ikäisille kuntalaisille sekä kunnan henkilöstön ympäristöosaamiseen vaikuttaminen koulutuksien kautta. (Liedon kunta kestävä kehitys 2007, 7.)

6.1.3 Elinkaariajattelu ja kulutustavat

Kunnassa käydään säännöllisesti läpi elinkaariajattelun kautta kiinteistöjen käytön ja hallinnan osalta. Hankintojen osalta etsitään ekologisesti kestävämpiä ja innovatiivisia ratkaisuja.

Liedossa on kunnan ylläpitämä kierrätystori Kierrätyskellari. Kierrätyskellarin kautta hoidetaan keskitetysti kaikki kunnan työllistämispalveluihin liittyvät asiat. Toiminnasta saadaan myös materiaali- ja resurssitehokkuutta kuntaan. Kierrätyskellarin kautta myös työllistetään vaikeasti työllistyviä henkilöitä ja aktivoidaan pitkäaikaistyöttömiä, näin ollen Kierrätyskellarilla on myös sosiaalinen vaikutus kunnan toiminnassa (Liedon kunta n.d.).

6.1.4 Ympäristöriskien hallinta ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen

Toimenpiteissä on edistyksellisesti mietitty yritysnaökulmaa, ja esimerkiksi tuotetaan ohjeistusta PK-sektorin yrityksille riskeistä kemikaalien käytössä. Ympäristövahinkoihin ennakoidaan ja varaudutaan sekä kaavoituksen että muiden toimintojen suunnittelussa. (Liedon kunta 2007, 10.)

6.1.5 Ilmastonmuutoksen hillitseminen

Liedon kunnassa hillitään ilmastonmuutosta ja tavoitteina on: kasvihuonepäästöjen vähentäminen, energiankulutuksen vähentäminen, liikennekäyttäytymisen muuttaminen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten tunnistaminen sekä niihin varautuminen.

Kunta on tunnistanut merkittäväksi energian käyttäjäksi sekä tuottajaksi ja huomionnut myös ohjelmassaan, että kunnan hankinnat niin tavara- kuin palveluhankintojenkin osalta, voivat lisätä kasvihuonekaasujen määrää. Myös päästöjen valvonta, maankäytön suunnittelu, liikenteen suunnittelu ja jätehuolto ovat osa-alueita, joissa kunta vaikuttaa päästöihin. (Liedon kunta 2007, 11.)

Konkreettisia toimenpiteitä kunnassa on jo olemassa. Lieto on ottanut vastaan Mynämäen ja Maskun haasteen aurinkopaneelien hankinnasta ja selvittää mahdollisuuksia aurinkovoiman käyttämisestä kaukolämmön tuottamiseen. Kysymys on Hinku-kunnista, joissa otetaan tarkasteluun paikalliset ilmastonäkökohdat. (Suomen ympäristökeskus, 2016). Kunnassa on myös aktiivista neuvontaa asukkaille ja yrityksille ympäristö- ja energia-asioiden huomioimisen helpottamiseksi (Liedon kunta n.d.).

Kiinteistöjen monikäyttöisyyden edistäminen ja sen huomioonottaminen jo rakennuksien suunnitteluvaiheessa, luo myös energiasäästöä sekä kustannussäästöjä mahdollisesti myös muissa kunnan kustannuspaikoissa, kuin kiinteistönhoidossa.

6.1.6 Liikenne ja kunta

Kunnassa etsitään yksityisautoilua vähentäviä toimenpiteitä ja yhdyskunta-suunnittelun kautta kunta vaikuttaa myös liikennöintitarpeeseen. Lieto on osallistunut myös seutukuntien ns. ”viisikkokuntien” seudullisen joukkoliikennetoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen. Logistiikan osalta kannustetaan yrityksiä toimimaan yhdessä sekä valitaan ekotehokain ja taloudellisesti paras mahdollinen vaihtoehto. (Liedon kunta 2007, 12.)

6.1.7 Vesien suojele

Useita toimenpiteitä kunnan osalta on suunniteltuna: esimerkiksi jätevesien käsittelyn parantaminen ja tehostaminen, sekä rehevöittävän haja-kuormituksen pienentäminen valuma-alueilla. Myös pohjavesien pilaantumisen ehkäisyä suoritetaan, ohjaamalla vaarallisten aineiden kuljetukset pois pohjavesialueiden kautta kulkevilta reiteiltä. Koulutus- ja ohjaustyö on listattu toimenpiteisiin myös vesien suojele alle (Liedon kunta 2007, 13).

6.2 Lempäälän kunta

Lempäälän kunta sijaitsee Pirkanmaan maakunnassa Tampereen kupeessa, noin 23 kilometriä Tampereelta. Kunnan keskuksena toimii saarella sijaitseva Lempäälän kirkonkylä ja kunnassa on asukkaita noin 22 000. Vapaa-ajanasukkaita on 8 % vakituisista asukkaista. Lempäälän kunta on kooltaan 306,92 km², josta vesialuetta on n. 37,48 km². (Lempäälän kunta 2017.)

Kunnan toiminnassa on usealla osa-alueella otettu huomioon kestävän kehityksen periaatteet jo vuodesta 1999 lähtien.

Kestävä kehitys on huomioitu mm. seuraavissa:

- Kuntastrategia 2012—2025
- Maaseudun kehittämisohjelma 2010—2030
- Energiatohokkuuden toimintasuunnitelma 2010—2016
- Hyvinvointikertomus
- Aalborgin sitoumusten mukainen toimintamalli (Lempäälän kunta 2016.)

Kunta on esimerkillisesti ottanut huomioon kestävän kehityksen eri osa-alueet toiminnassaan ja kehittänyt kestävästi kuntaa eteenpäin monen eri osa-alueen kohdalla ja onnistunut myös peilaamaan osa-alueita ristiin.

6.2.1 Lempäälän kunnan kestävän kehityksen ohjelma sekä toimenpiteet

Lempäälän kunnassa on tehty laajaa selvitystyötä koskien kestävän kehityksen ohjelmaa sekä sen mahdollisuuksia kunnan toiminnassa. Kunnassa on strategian mukaan päätetty, että toimintaa tarkastellaan ja kehitetään eteenpäin aina kestävä kehitys ja asukkaiden hyvinvointia ajatellen (Lempäälän kuntastrategia 2014, 4.).

Lempäälän kunnan ytimekkäässä visiossa on mainittu ketterän kunnan mahdollisuudet ihmisten parempaan huomioonottoon. Visio ”Lempäälä – luovaa, joustavaa palvelua ja monenlaisia mahdollisuuksia tarjoava ihmisen kokoinen itsenäinen kunta” (Lempäälän kuntastrategia 2014, 4.).

6.2.2 Lempäälän kunnan hyvinvointikertomus 2013—2016

Kunnan hyvinvointikertomus on myös osa kestävän kehityksen ohjelmaa, selvitys on 72 sivuinen ja sen on hyväksynyt Lempäälän valtuusto 27.3.2013. Kyseisessä kertomuksessa käydään läpi koko kunnan mahdolliset toiminnot, joilla voidaan edistää yleistä hyvinvointia kunnassa. Kertomuksessa asetetaan vastuuhenkilöt ja määritellään runsaasti indikaattoreita. Myös kehitystoimenpiteet todettujen solmukohtien ratkaisemiseksi on mietitty tässä Lempäälän mittavassa hyvinvoinnin selvityksessä. (Lempäälän kunnan hyvinvointikertomus 2013—2016 2013, 1.)

7 KESTÄVÄN KEHITYKSEN AVAIMET KEMIÖNSAARELLA

Avainasioita kestävässä kehityksessä tarkastellessa voidaan ottaa esille kunnan asuin ympäristön ja palveluiden välinen suhde, eli kunnan elinvoimaisuus sekä muut mahdollisesti kestävään kuntaan vaikuttavat tekijät. Kemiönsaarelta löytyy lähes kaikki yhteiskunnan tarvitsemat toiminnot, saarta voidaankin tarkastella eräänlaisena ”miniyhteiskuntana”.

Saarelta löytyy yrityksiä n. 600 kpl. Vahvimpana alana on edustettuna rakentaminen noin 240 yritystä, tukku- ja vähittäiskauppaa tekeviä yrityksiä on noin 90 kappaletta. Teollisen luokan pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joissa on työntekijöitä 9–250 henkilöä, kunnassa on vain yhdeksän kappaletta. Suurin kunnan työllistäjä onkin kunta itse. (Kemiönsaaren kunta 2016.)

Kunta on kaksikielinen ja enemmistökielenä noin 70 % on ruotsi (Kemiönsaaren kunta 2016.)

Suomen- ja ruotsinkielisten peruskoulujen lisäksi saarella toimii ruotsinkielistä toisen asteen koulutusta järjestävä ammattiopisto Axxelin toimipiste Brusaby, jossa koulutetaan mm. pieneläinhoitajia, ratsastuksen ohjaajia, metsäpalvelutuottajia. ruotsinkielinen lukio Kimitonejdens gymnasium (eli Kemiönseudun lukio), löytyy Kemiön keskustasta.

Maataloutta on saarella seuraavasti:

Aktiivisten tilojen lukumäärä	176
Peltoaluetta viljelyssä, ha	9910
Keskimäärä, ha/tila	56,3

(Lähde: Kemiönsaaren kunta, 2013)

Pääasiassa maatilojen tulonlähde on viljanviljelyssä. Eläintiloja on saarella noin 20 kappaletta lähinnä lammas- ja nautatiloja, sikatiloja saarella on toiminnassa tällä hetkellä vain 1 kappale. Hevostilojen määrä on ollut pitkään nousujohteinen. Erisuuruisia hevostiloja saarella on yli 10 kappaletta. Suurimmilla hevostalleilla (4 kappaletta) on yli 10 hevospaikkaa ja ne pitävät sisällään ammattimaista kilpailu- ja yritystoimintaa. (Kemiönsaaren kunta 2016.)

Muita edistettäviä elinvoimaa tuovia toimintoja kestävässä kunnassa on esimerkiksi yhdistyksien sekä asukkaiden osallistaminen. Sosiaalisen kestävä kehityksen yksi edellytys on ottaa kunnan oman henkilöstön ulkopuolisia tahoja mukaan kunnan kehittämistyöhön ja kunnan toimintoja tukevaan toimintaan. Huolehditaan siitä, että kaikilla halukkailla asukkailla on tarpeeksi matalan kynnyksen mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua kunnan päätöksentekoprosessiin.

Yhdistysavustukset ovat käytössä esimerkiksi juuri Lempäälän kunnassa, jonka kautta yhdistykset voivat antaa oman panoksensa sosiaalisemman kunnan kestävämpään rakentamiseen. Yhdistyksiä ja niiden vapaaehtoisia jäseniä osallistamalla mahdollistetaan kuntaan uutta palvelutuotantoa ja kartutetaan myös sosiaalista pääomaa.

7.1 Kemiönsaaren kunnan tämänhetkinen kestävä kehitys

Useiden hankkeiden ja selvitystöiden myötä Kemiönsaaren kunnassa on nähtävissä positiivinen tahtotila kestävä kehityksen ohjelman laatimiseksi. Onko tarkoitus tehdä ympäristöohjelma, vai kattavampi kestävä kehityksen ohjelma, on päätettävissä myöhemmin kun opinnäytetyön tulokset on tilaajalla pohdittavana.

Tällä hetkellä kunnalla on osittain käytössä Eko-Loogista ympäristötavoite-ohjelma, joka valmistui hankkeen Eko-Loogista tuloksena. Hanke alkoi vuonna 2009 ja päättyi 2010. Ohjelman päivittäminen ei ole mahdollista selkeiden mittareiden ja ohjelman vastuunjaon täsmällisyyden ja yleisen puutteellisuuden vuoksi. Ohjelma olisi mahdollisesti ollut hyödynnettävissä paremmin, jos tiedottamiseen sekä vastuunjakoon olisi kiinnitetty enemmän huomiota. (Eko-Loogista 2011.) Koska Eko-Loogista ohjelman mittareiden analysoimisen mahdollisuus jäi heikoksi, mitattavuuteen olisi löydettävä ratkaisu Kemiönsaaren kunnan uuden kestävän kehityksen ohjelman laatimisen yhteydessä.

Kunnassa on tehty kuntastrategiatyön päivitystyötä vuonna 2016, ja valtuusto on hyväksynyt sen yksimielisesti joulukuussa 2016. Strategiatyössä ei juuri ole otettu kestävän kehityksen näkökulmia huomioon. Lähinnä ohjelmassa on todettu että kunnalle tehdään uusi ekologinen ohjelma. Kestävän kehityksen laajempi näkökulma on jäänyt toistaiseksi pieneen osaan. (Kemiönsaaren kunta 2016.)

Kunnan sivistysosastolle on tulossa vuonna 2017 hyvinvointiohjelma joka on kirjattu kunnan talousarviokirjaan vuodelle 2017, muilla osastoilla ei vastaa selvitystä ole tehty, tai ole suunnitelmassa. Hyvinvointiohjelmalla voidaan kartoittaa sosiaalisen kestävyys tilannetta työyhteisössä ja ottaa mahdolliset ongelmatilanteet nopeasti käsittelyyn. (Kemiönsaaren kunta 2016.)

Poliittisen päätöksenteon tueksi kunnan päättäjät tarvitsevat tietoa, siitä kuinka eri ohjelmia kunnassa on toteutettu. Kun on tiedossa tilastoidut tiedot työntekijöiden tekemästä työstä ohjelman mittaamisen suhteen, voidaan myös etsiä kustannustehokkaampia tapoja tehdä mittaamista sekä työtä kokonaisvaltaisesti. (Itämeren kaupunkien liiton (UBC) 2008, 11.)

7.2 Sosiaalinen kestävyys ja sen edistäminen Kemiönsaarella

Sosiaalista kestävyyttä voidaan edistää esimerkiksi tukemalla yhdistysten kokoontumista ja tapahtumien järjestämistä. Tässä tärkeänä ja haastavana osiona on Kemiönsaarella ollut kokoustilojen vähyyys ja niiden hankala käyttö. Kunnan tilojen kartoittamisen yhteydessä voidaan käytännöllisimpiin tiloihin asentaa uudet sähköiset lukitusjärjestelmät. Yhdistykset rekisteröityvät tietokantaan ja saavat tilojen sähköisen varausjärjestelmän käyttöönsä, tilojen varaaminen voi toimia vaikka matkapuhelimen koodilla sähköiseen lukituslaitteeseen. Samalla kun järjestelmästä varataan tilat, voisi varata myös tarvittavat digitaaliset laitteet kokoukseen.

Avoin ja ratkaisukeskeinen päätöksenteko kunnassa, tarvitsee oikeat forumit ja mahdollisuudet kansalaisille osallistua aktiivisesti kunnan toimintaan koskeviin päätöksiin. Avoimuutta voidaan edistää esimerkiksi ottamalla palautetta vastaan myös julkisesti sekä käsittelemällä asioita, jotka voivat olla arkoja ja vaikeita yhteisöllisestikin. Avoimuuden vastapuolena

on tiedon ja asioiden salaileminen, jolloin tietoa käytetään vallan välineenä. Samoin avoimuutta estävää on, että osallistetaan vain samanhenkisiä ihmisiä suljettuun vuoropuheluun, jolloin keskustelut käydään hyvässä hengessä ilman konflikteja ja usein myös uusia näkökulmia, johtopäätökset tällaisen keskustelun jälkeen voivat olla hyvinkin yksimielisiä ja suppeita mutta voidaan ainakin sanoa, että on keskusteltu. (Turun Yliopisto n.d.) Avoimessa kunnassa kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääntyttyä asukkaat ovat entistä sitoutuneempia omaan kuntaansa ja kokevat, että heitä kuunnellaan ja että heillä on todelliset mahdollisuudet ja keinot vaikuttaa. Yrittäjät uskaltavat investoida ja palkata väkeä, kun koetaan, että kunta on heitä varten ja ottaa huomioon myös heidän tarpeensa.

7.3 Taloudellinen kestävyys ja sen edistäminen Kemiönsaarella

Kemiönsaaren kunnan talous on jo pitkään ollut vaarassa ylivelkaantua (Kemiönsaaren kunta 2016). Edistääkseen taloudellista kestävyyttä kunta voi ottaa käyttöönsä palvelualoitteen. Palvelualoitetta on esitelty tarkemmin tämän opinnäytetyön sivulla 14, kohdassa 5.2 Julkiset hankinnat ja kestävä kehitys. Palvelualoitteen kautta kunnan toimintojen kustannusrakennetta voidaan tarkastella ja samalla avataan mahdollisuus kunnan organisaation ulkopuolisille, paikallisille yrityksille tarjota samaa palvelua julkisten hankinnan kautta kunnalle.

Yrittäjien ja muiden ryhmien käyttäminen apuna keskustelun avauksissa ja asiantuntijoina kunnan elinvoimaisuutta käsittelevissä asioissa, antaa kunnalle mahdollisuuden saada erilaisia näkökantoja elinkeinoelämää koskevan päätöksenteon tueksi. Näitä kolmannen sektorin asiantuntijaresursseja kannattaa hyödyntää tulevaisuudessa.

Kun kunnan toiminnassa huomioidaan yritysten elinvoimaisuuden edistäminen, on mahdollista saada kuntaan myös lisää työpaikkoja yritysten elinvoimaisuuden parannuttua. Tämän myötä myös todennäköisesti lisätä paikkakunnalle muuttoa ja mahdollistaa näin sosiaalisen kestävyuden kehittymisen. Työpaikkojen määrää voidaan myös lisätä kestävä kehityksen ajattelumallin kautta, mahdollisuudet kiertotalouden ja biotalouden edistämässä ovat Kemiönsaarella vielä tarkemmin kartoittamatta. Kiertotalouden liiketaloudellisia mahdollisuuksia kartoitettiin kunnassa lyhyen esiselvityshankkeen kautta vuonna 2016 ja saaren yrityksissä oli selkeästi kiinnostusta toimia kiertotalouden ja resurssiviisauden saralla (I samma båt 2016).

7.4 Ekologinen kestävyys ja sen edistäminen Kemiönsaarella

Maatilojen yhteistyön edistäminen ja maatilojen osallistaminen myös elinvoimaisuuden kehittämiseen Kemiönsaarella on mahdollisuus. Tällä hetkellä Kemiönsaarella vaikuttaa mm. Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund (SLC), joka edistää maataloutta myös laajemmalla alueella. Lisää yhteistyötä ja yhteistyönmalleja on löydettävä myös maatalouden puolella. Nämä voivat liittyä myös hevostalouden yhteistyön edistämiseen, esimerkiksi hevosennälän laajemman keräyksen myötä siitä voitaisiin valmistaa bioenergiaa tai lannoitteita yhteistyössä (Bioenergian pikkujättiläinen 2017).

Kunta voi toimia yhteistyön mahdollistajana ja auttaa eri osa- osia löytämään toisensa ja kehittämään yhdessä toimintaa siten, että sen kautta voidaan toimia esimerkiksi ekologisemmin. Tässä yhtenä esimerkkinä voisi olla biokaasulaitoksen tai muun vastaavan laitoksen perustaminen Kemiönsaarelle, jolloin paikalliset ravinnekierrat tehostuisivat. (Lounaistieto 2016.)

8 KVALITATIIVINEN KYSELYTUTKIMUS KUNNAN PÄÄTTÄJILLE JA TYÖNTEKIJÖILLE

Kyselytutkimuksella on etsitty vastauksia Kemiönsaaren kunnan tämänhetkiseen kestävä kehityksen tilaan, ja sen huomioimiseen kunnan eri toiminnossa. Myös asenteita ja informaation kulkemista, sekä kunnan työntekijöiden, että päättäjien mielipiteitä kestävä kehityksen periaatteisiin, tarkastellaan kysymysten myötä. Koska tiedossa oli mahdollinen kuntasektorin kestävä kehityksen kokonaisuuden ymmärtämisen ongelma, asiaa lähestyttiin juuri kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän kautta. (Räsänen n.d.)

Kyselyä analysoitaessa huomioitiin myös vastauksien yhdenmukaisuus, tulevissa kyselyissä on otettava huomioon kysymysten ristiin asettelu, jolla voidaan varmistaa, että vastaaja on ymmärtänyt kysymyksen oikein.

Kysely lähetettiin sähköpostitse vastaajille Kemiönsaaren kunnan tekniseltä osastolta ja kyselystä muistutettiin vielä kolme päivää ennen vastausajan umpeutumista. Kyselyn mukana vastaajille lähetettiin lyhyesti esitietoa kyselystä lähinnä siitä, että kyse on opinnäytetyöstä sekä informaatiota yleisesti kestävästä kehityksestä (Liite 1), jotta heillä on tarvittava ja riittävä taustatieto kyselytutkimuksesta ja siihen vastaamisesta.

Kvalitatiivisessa kyselytutkimuksessa etsittiin vastausta kohtuullisen laajasti kysymykseen – Tarvitaanko Kemiönsaaren kunnassa kestävä kehityksen ohjelmaa? Vastausta etsittiin myös siihen, miten kestävä kehityksen

näkökulmat koetaan kunnassa. Koetaanko, että niistä on jotain hyötyä, vai tuoko kestävien näkökulmien tarkastelu kunnassa vain lisää kustannuksia?

Tutkimuksen validiteettia pohdittiin jo kysymysten asettelussa ja kysymyksiin saatiin sellaisia vastauksia, joita osattiin jo odottaa. Voidaan siis todeta että kyselyn validiteetti on kohtuullisen hyvä (ks. Hiltunen 2009).

Kysymykset (Liitteet 2 ja 3) laadittiin tietoisesti hieman provokatiivisiksi, jotta saadaan selkeämpi kuva siitä, kuinka tärkeänä kestävä kehitys ja sen osa-alueet nähdään vastanneiden kesken ja onko jokin kohta, jossa huomataan selkeitä informaatio-ongelmia ympäristöohjelman toteutuksen osalta.

Empiirisellä kyselyllä etsitään yleisesti vastausta siihen, olisiko Kemiönsaaren kunnassa mahdollista toteuttaa laajamittaista kestävä kehityksen ohjelmaa. Näin on saatu kyselytyyppisen tutkimuksen kautta mahdollisuus teorioiden ja ennustusten kautta uusiin todistettuihin faktoihin ja voidaan aloittaa uutta kiertoa kyselyn ja teorian muodostuksen kautta. (Räsänen n.d.) Kyselyiden kysymysten laatimisen taustalla oli myös jatkuvuus ja tulosten mittauksen mahdollisuus kyselyn uusinnan kautta esimerkiksi työntekijöille, joka toinen vuosi ja päättäjille valtuuston vaihtuessa, jolloin mitaustulos kertoisi myös päättäjien vaihtuessa esimerkiksi valveutuneisuudesta tai asenteiden muutoksesta.

8.1 Kysely Kemiönsaaren kunnan päättäjille

Kyselyn kysymykset oli aseteltu siten, että lopputuloksena on hyvä käsitys päättäjien, eli Kemiönsaaren kunnan valtuuston ja hallituksen ja lautakuntien jäsenten tietoisuudesta yleisistä kestävä kehityksen periaatteista, sekä niiden tulkinnasta Kemiönsaaren kunnassa. Selvitettävänä oli myös päättäjien kiinnostus viedä periaatteita eteenpäin päätöksenteossa, tai ottaa ne muutoin huomioon.

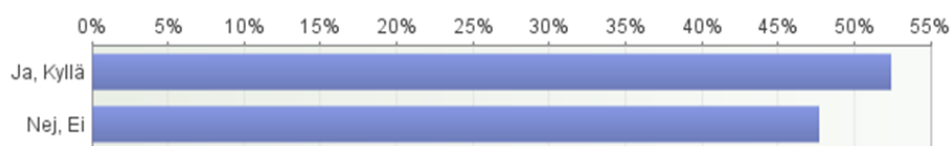
Vastaajille ei esitetty erillisiä taustakysymyksiä, jotta vastaajille voitiin taata täysi luottamuksellisuus. Vastaajina toimivat kunnan päättäjät valtuustosta ja hallituksesta. Kyselyyn tuli vastauksia 24 kappaletta ja kysely oli avoinna täytettäväksi kaksi viikkoa. Kyselyn toteutuksessa käytettiin Webropol-ohjelmaa.

Kunnanvaltuustossa on valtuutettuja 27 ja hallituksessa jäseniä 9 henkilöä varsinaisia jäseniä ja 9 henkilökohtaista varajäsentä. Kemiönsaaren kunnassa on myös sivistyslautakunta, suomenkielinen koulujaosto, ruotsinkielinen koulujaosto, peruspalvelulautakunta, tekninen lautakunta, rakennus- ja ympäristölautakunta, kulttuuri- ja vapa-ajan lautakunta. Lautakunnissa on jonkin verran samoja henkilöitä, kuin valtuustossa ja hallituksessa (Kemiönsaaren kunta n.d.).

Kestävän kehityksen periaatteiden tunnistaminen sekä päättäjien tiedon ja osaamisen kartoitus oli myös kyselyn kautta tavoitteena. Ensimmäisinä kysymyksinä selvitettiin vastaajan pohjatietoa kestävän kehityksen perusteista. Vastauksia kerättiin 24 kappaletta, joista 67 % oli sitä mieltä, että periaatteet olivat tuttuja, 33 % oli taas sitä mieltä, että kestävät periaatteet eivät olleet ennestään tuttuja.

Kysyttäessä vastaajilta kuka tai ketkä ovat vastuussa sektoreilla kestävien periaatteiden toteutumisesta kunnassa, tähän kysymykseen valittiin vapaa vastauskenttä, jotta ei johdateltaisi vastaajia ennalta arvattavaan suuntaan ja erilaisia vastauksia tuli runsaasti. Koska kyse oli kunnan päättäjien vastauksista, niin määrällisesti eniten vastattiin valtuuston tai valtuutettujen olevan vastuussa periaatteiden toteutumisesta viime kädessä. Kunnanhallitus ja virkamiehet yleisesti olivat myös vastauslistalla korkealla. Kunnankehitysosaston mainitseminen tässä kohtaa on myös looginen vaihtoehto, varsinkin jos kunnassa on toiminnassa oleva kestävän kehityksen ohjelma. Mainittuna oli myös kuntalaisten itsensä olevan vastuussa ja tavaltaan tämäkin aspekti on totta ja tätä kysymystä voidaan tulevaisuudessa muotoilla hiukan tarkemmin. Vastausten hajonta kertoo siitä, että kunnassa kestävien periaatteiden toteuttajia ja siitä vastaavia henkilöitä ei ole määritelty riittävän tarkkaan, tässä kohtaa on mahdollisesti yksi tiedon jakamisen tai johtamistason ongelma.

Kestävän kehityksen nykyistä Eko-Loogista ohjelmaa koskevat kysymykset selvittivät tämän hetken tilannetta ja ympäristöohjelmasta tehtyä tiedottamista. Kysymyksessä numero 3 (Kuva 6) tiedusteltiin onko kunnalla olemassa kestävän kehityksen ohjelmaa, joka tässä tapauksessa olisi antanut positiivisemmän vastauksen kysymykseen numero 2. Jopa 47 % tähän kysymykseen vastanneista (10 henkilöä) ei kokenut kunnassa olevan kestävän kehityksen ohjelmaa käytössä, vain 53 % (11 henkilöä) mielestä kunnassa on käytössä kyseinen ohjelma. Hajonta on ymmärrettävää sillä jatkokysymyksissä selviää, että juuri tämä Eko-Loogista-ympäristöohjelma ajatellaan kestävän kehityksen ohjelmaksi. Kunnalla on siis olemassa ympäristöohjelmaksi luokiteltava Eko-Loogista-ohjelma, jota on hiukan puutteellisesti kunnassa toteutettu, osittain siksi että ohjelman mittarit kunta-sektorin toiminnan arvioimiseksi olivat haastavia käyttää, tai eivät ole antaneet todellisia mittaustuloksia (Lindholm 2016).

Kuva 6. Päättäjille suunnatun kyselyn kysymys: Onko Kemiönsaaren kunnalla käytössä kestävän kehityksen ohjelmaa? (Kyselytutkimus kunnan päättäjille, toukokuu 2016).

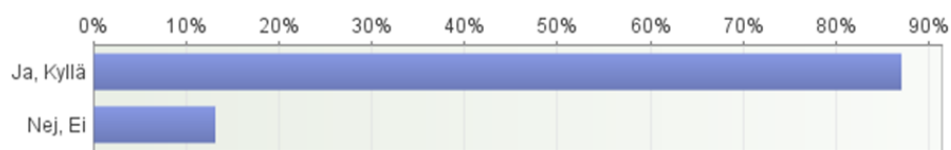
Jatkokysymyksenä kohtaan kolme kysyttiin, kyllä vastanneilta henkilöitä, kuinka Eko-Loogista ohjelma näkyy valtuuston tai hallituksen työssä. Tällä kartoitettiin vastanneiden käsitystä kyseisen Eko-Loogista ohjelman vaikuttavuudesta kuntapäätäjien työskentelyssä. Kyllä -vastaajien vastauksista huomaa, että toiveita kattavammasta ohjelmasta ja sen osa-alueista on olemassa. Vastauksina oli esimerkiksi: ”Tyvärr inte alls. Enligt strategi och miljöprogram bör varje beslutsförslag föregås av en konsekvensbedömning för hållbar utveckling. Tillsvidare har inte detta verkställts.” Eli vapaasti suomeksi käännettynä ”Valitettavasti toistaiseksi ei, strategian mukaisesti ja ohjelman päätösehdotuksissakin tämä edeltäisi vaikutusten arviointia kestävään kehitykseen. Toistaiseksi tämä ei ole tullut täytäntöön”. Jopa siis heillä vastanneista, jotka tietävät ympäristöohjelman olemassa olosta on käsitys siitä, että ohjelmaa ei tällä hetkellä toteuteta tarvittavissa määrin ja tarvetta laajemmalle kokonaisuudelle on olemassa.

Nykyisen Eko-loogista ohjelman käyttäminen rajoittuu näiden vastausten valossa ja käytännön tasolla, vain budjetin ja tilinpäätöksen arvioimiseen. Vapaassa vastauskentässä oli tässä kohtaa eniten negatiivisia vastauksia verrattuna kyselyn muihin kysymyksiin, joissa oli vapaakenttä. Johtuiko se siitä, että vastaajat tiedostivat jo ohjelman olemassaolon ja negatiiviset vastaukset heijastavat heidän tyytymättömyyttään sen toimivuuteen?

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, vastausvaihtoehdoilla kyllä tai ei, lisäisikö kestävä kehityksen huomioiminen kunnassa kustannuksia? Vastaajista vain n. 22 % oli sitä mieltä, että kustannuksia tulisi lisää ja, että niitä syntyisi lähinnä hankintojen kustannuksien nousuna sekä byrokratian kasvamisen myötä. Mainittuna oli myös lähiruuan käytön kalleus, tämä mielestäni kertoo siitä, että asioita ei mietitä päättäjätasolla tarpeeksi syvällisesti vertaillen ja käyttäen esimerkiksi elinkaarimalleja ja vertailua ei tehdä kestäviä periaatteita noudattaen. Osa tähän kysymykseen vastaajista oli sitä mieltä että tänään päätetyt kestävä kehitystä edistävät hankkeet tuovat tulevaisuudessa kustannustehokkuudessa takaisin siihen käytetyt investoinnit.

Vastaajista 22 % näkee, että kestävä kehityksen huomioiminen lisäisi kunnassa työntekijöiden työmäärää. Tämä vahvistaa ajatuksen siitä, että kestävä kehityksen edistämällä on vain pienen vastaajajoukon mielestä kustannuksia aiheuttavia toimenpiteitä kunnassa. Edelliseen kysymykseen vastanneille esitettiin jatkokysymys: Millä tavalla työmäärä lisääntyisi? Vastauksissa nousi esille jälleen byrokratian kasvaminen ja suunnittelun tarpeen lisääntyminen ja myös tulosten mittaaminen, jolloin koetaan, että työmäärä ja kustannukset kasvavat. Vaikkakin kustannusvaikutukset tulevat lähinnä ohjelmaa laadittaessa ja sen jalkauttamisessa käytäntöön, jonka jälkeen saadaan säästöjä paremmin laadittujen päätösehdotusten ja nopeamman päätöksenteon myötä.

Kysyjiltä tiedusteltiin mielipidettä kysymykseen, lisäisikö Kestävän kehityksen huomioiminen kunnan kiinnostavuutta mahdollisille sisään muuttajille ja kesäasukkaille? (Kuva 7)

Kuva 7. Lisäisikö kestävän kehityksen huomioiminen kunnan kiinnostavuutta mahdollisille sisäänmuuttajille / kesäasukkaille? (Kyselytutkimus Kemiönsaaren kunnan päättäjille, toukokuu 2016).

Kemiönsaaren kunnassa suurin potentiaali ostovoimasta riippuu kesä- tai vapaa-ajan asukkaiden viihtymisestä saarella. Tämän kysymyksen vastaukset olivat lähestulkoon kiistattomat. Jopa 88 % kuntapäättäjistä näkee, että kestävän kehityksen periaatteiden parempi huomioiminen kunnassa lisäisi kunnan kiinnostavuutta vapaa-ajanasukkaiden markkinoilla.

Jatkokysymyksessä pohdittiin millä tavalla kiinnostavuus lisääntyisi. Vapaakenttä vastauksissa ymmärrettiin kestävän kehityksen tuovan lisää laatua ja näinollen pidemmässä aikajänteessä edullisempia ratkaisuja. Nähtiin myös markkinoinnillisesti näiden periaatteiden nostamisesta esille olevan hyötyä, kunta voisi profiloitua esimerkiksi ”kestäväksi kunnaksi” tai ”vihreäksi saaristokunnaksi”. Kestävän kehityksen nostaminen esiin olisi myös imagollisesti saarelle hyväksi vastaajien mukaan.

Yritysten etabloitumisessa 65 % vastaajista oli sillä kannalla, että kestävät hankinnat ja kestävämpi ajattelutapa päätöksenteossa lisäisi kunnan kiinnostusta yrityksiä keskuudessa hakeutua saarelle, tämä toki viittaa siihen, että kunnan tulisi ottaa päätöksenteossaan yritysvaikutusten arvioinnit käyttöön, jolloin suurinta osaa päätöksistä tarkasteltaisiin myös yritysten näkökulmasta. Tässä on löydettävä sopiva toimintamalli, kuinka päätöksenteossa yritysvaikutusten arviointia tehtäisiin, jotta kunnan päätöksenteko ei hankaloituisi tai tarpeettomasti pitkittyisi entisestään.

Päättäjiltä kysyttiin myös, kestävän kehityksen ohjelman laatimiseen osallistumiseen käytännössä, ja mielipidettä ilmastonmuutokseen vaikuttamiseen paikallistason toiminnassa. Kunnan päättäjien näkemys jakautui kahdella kun kysyttiin kestävän kehityksen ohjelman laatimiseen osallistumista. Ilmeisesti koetaan, että ohjelman laatiminen veisi luottamushenkilöiden ja päättäjien kallista aikaa, ehkä myös oman osaamisen riittävyttä laajempaan näkemykseen epäillään. Globaaliin ilmastonmuutokseen vaikuttaminen päästöjen vähentämisellä kunnassa koettiin olevan myös vaikutuksia, vain noin kolmannes oli sitä mieltä, että paikallisilla teoilla ei ole merkitystä, tämä kolmannes näkyy myös vastauksissa kielteisenä suhtautumisena kestävän kehityksen edistämiseen.

8.2 Kysely Kemiönsaaren kunnan työntekijöille

Kyselyn keskeisenä ajatuksena oli, että kyselyn kautta saamme käsityksen kunnan organisaatiossa työskentelevien henkilöiden tämän hetken mahdollisuuksista ja motivaatioista vaikuttaa oman työnsä kestäväan kehitykseen.

Kysely lähetettiin n. 500 kunnan työntekijälle ja vastauksia saatiin 60 kappaletta. Erityisiä taustakysymyksiä ei tehty eikä kunnan eri osastojen vastausprosentteja, tai vastauksia ole eritelty. Validiteetin varmistamiseksi tässä olisi voinut olla tarkempi otanta ja seuraavalle kyselykerralle kannattaa kyselyn suunnittelijan lisätä vielä tarkentavat taustakysymykset. Jotta saadaan kartoitettua muun muassa vastaajien osastot ja näin osastojen tilannetta voidaan kartoittaa tarkemmin sekä korjata tilannetta tarpeen mukaan. Myös osastoille suunnatut täsmentävät kysymykset voidaan lisätä kyselykaavakkeeseen.

Kyselyssä tiedusteltiin myös sitä, että onko Kemiönsaaren kunnalla olemassa kestäväan kehityksen ohjelmaa ja kuka mahdollisesti vastaa sen toteutuksesta. Kunnan päättäjien vastaukset tässä samassa kysymyksessä poikkeavat hieman verrattuna työntekijöiden vastauksiin. Vastanneista työntekijöistä jopa noin 70 % oli sitä mieltä, että kyseistä ohjelmaa ei ole olemassa, kun taas vastaavasti päättäjien vastauksista 47 %, oli sitä mieltä, että ohjelmaa ei ole käytössä. Ilmeisimmin Eko-Loogista ohjelma on ollut käytössä vain joillakin osastoilla tai sen käyttöönotosta on tiedotettu joillain osastoilla onnistuneemmin.

Tiedottamista tässäkin asiassa voisi toki parantaa, sillä seuraavaan kysymykseen vastanneista noin puolet ei osannut kertoa kuka vastaa ohjelman periaatteiden toteutumisesta osastoilla. Luonnollisesti vastauksissa oli nimettyinä eri osastojen johtajia tai päälliköitä sekä muutama vastaus, jossa asia nähtiin kaikkien osastolla työskentelevien vastuualueeksi. Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan tiennyt oman osastonsa kyseisen Eko-Loogista ohjelman vastaavaa henkilöä.

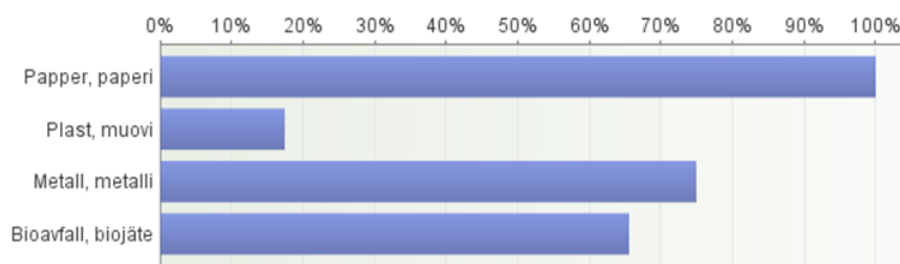
Omalla työpaikalla koettiin vaikutusmahdollisuuksia olevan hyvät. Jopa 97 % vastasi voivansa vaikuttaa periaatteiden toteutumiseen työssään. Tämä herättää kysymyksen, kuinka kestävä kehitys koetaan kunnassa. Edellisessä kysymyksessä kysyttiin ”Kuinka kestävä kehitys näkyy työssäsi” työntekijöistä suuri osa vastasi yksiselitteisesti ”kierrättämällä roskaa”. Vastauksen perusteella suuri osa työntekijöistä pitää kestäväan kehitystä vain kierrättämisenä. Koetaan, että kestävä kehitys fokuoittuu pitkälti jätteen kierrätykseen ja pieneltä osin myös resurssitehokkuuteen, eikä juurikaan sosiaalisen, kulttuurilliseen tai ainakaan suorasti taloudelliseen kestävyyteen, asenteissa ja tietopohjassa on parantamisen varaa. Vastaajista yli

puolet oli sitä mieltä, että haluaisi vaikuttaa vielä enemmän kestävien periaatteiden toteutumiseen. Kuinka suuri toive vaikuttamiseen olisi, jos esitettäisiin kaikki kestävä kehityksen periaatteet ymmärrettävästi henkilölle?

Vaikutusmahdollisuuksia lisää ei kaivannut vain kaksi vastaajista, työntekijöiden oma kiinnostus ympäristöasioihin nousi näissä vastauksissa esiin, toivottiin muun muassa kokonaisvaltaista keskustelua siitä, kuinka työpaikalla voidaan ottaa huomioon ympäristöetiikkaa koskevia kysymyksiä. Työntekijöiden suhtautuminen ohjelmaan on siis karrikoidusti hieman positiivisempi, kuin päättäjien asenne.

Kyselyyn vastanneista työntekijöistä 95 % haluaisi ottaa kestävä kehityksen periaatteita paremmin huomioon työssään. Tulos kertoo sen, että ongelma on tunnistettu, mutta tarvitaan oikeita työkaluja ja johtamista. Edelleen 87 % vastaajista haluaisi ottaa vastuuta periaatteiden toteutumisesta kunnassa. Tahtotila on olemassa työntekijöiden keskuudessa, vastuu siirtyy tällöin ylöspäin kunnan virkamiesorganisaatiolle ja edelleen luottamushenkilöille, kestävä kehityksen ohjelman periaatteiden noudattamisesta ja käyttöönottamisesta.

Kysymyksessä, jossa tiedusteltiin työntekijöiden jätteiden lajittelusta työpaikalla, kysymysten asettelussa on tuotu kestävä kehitystä lähemmäs ja konkreettiseksi osaksi kyselyä (Kuva 8). Kyselyyn vastanneet tiesivät kyllä jätteiden lajittelupisteiden sijainnin ja 87 % vastaajista totesi lajittelevansa pääasiassa paperia, myös metallia ja biojätettä kierrätettiin. Huomioitavaa on, että muovin keräyslaatikot tulivat Kemiönsaarella vasta kesällä 2016

Kuva 8. Jätteiden lajittelu Kemiönsaaren kunnan osastoilla (Kyselytutkimus Kemiönsaaren kunnan työntekijöille, toukokuu 2016)

Jätteiden lajittelu ja sen määrän pienentäminen oli 78 % mielestä vielä mahdollista omalla työpaikalla, erilaisten toimenpiteiden kautta. Myös energiankulutuksen vähentäminen olisi työntekijöistä mahdollista. Toimenpiteiksi listattiin yksikertaisia mutta tehokkaita pieniä tekoja.

Vastauksissa on selkeästi trendi joka kertoo siitä, että vastanneilla henkilöillä on halua sekä tietoa ja ymmärrystä, kuinka ilmastonmuutosta voidaan ehkäistä. Kunnan kestäviin toimenpiteisiin kannattaa siis sisällyttää

työntekijöitä koskevia toimenpiteitä, joiden kautta he voivat kokea tekevänsä jotain konkreettista asian hyväksi.

Kysymyksessä jossa kysyttiin Eko-Loogista ohjelman käytöstä kunnassa, valtaosa vastaajista 70 %, ei tiennyt kunnassa olemassa olevaa Eko-Loogista ympäristöohjelmaa, koska ilmeisimmin ohjelmaa käytetään pääasiassa budjetoinnissa ja raportoinnissa. Vastaajista kuitenkin kahdeksalletoista ohjelma oli tuttu ja he käyttivät sitä esimerkiksi juuri budjetoinnissa, tai jollain muulla raportoitavalla osa-alueella työssään. Kielteisesti kysymykseen ”miksi ohjelma ei ole käytössä”, vastasivat työntekijät pääasiassa, että eivät tienneet ohjelman olemassaolosta, tai eivät tienneet kuinka sitä voisi työssään käyttää. Tässä verrattaessa työntekijöiden ja päättäjiä asenteita on todettava, että vastanneista työntekijöistä suurella osalla oli hyvä käsitys siitä mitä kestävä kehitys on ja heillä on myös toive periaatteiden käytöstä kunnassa, jopa paremmin kuin kunnan päättäjiällä.

Työntekijät uskoivat myös, että Globaaliin ilmastonmuutokseen voi vaikuttaa myös paikallisilla toimenpiteillä.

Koulutuksen tarve kestävän kehityksen integroimiseksi osaksi kunnan toimintaa on tarpeellista, 70 % vastaajista toivoi lisää koulutusta ja informaatioita pystyäkseen ottamaan kestävän kehityksen periaatteet paremmin huomioon tulevaisuudessa.

9 KUNNAN ORGANISAATION KESTÄVÄT MITTARIT

Kunnan organisaatiossa mittareita kestäväälle kehitykselle voidaan luoda itse tai käyttää ostettavaa palvelua oikeiden mittareiden löytämiseksi. Mittareita on olemassa ja käytössä monissa kunnissa ja näitä voidaan tutkia esimerkiksi vertailuanalyysin (ns. benchmarkkauksen) kautta ja siten helposti saada käyttöön jo toiminnassa testatut ja toimivat mittarit.

Energiaan ja esimerkiksi veden käyttöön liittyvät pitkäaikaiset tiedot ovat käyttökelpoisia kestävän kehityksen mittareita. Kemiönsaaren vesi, on osakeyhtiömuotoinen vesiosakeyhtiö, joka hallinnoin Kemiönsaaren juomavesiverkkoa sekä jätevesiverkkoa. Kemiön vesi Oy:llä on olemassa tarkkaa tilastotietoa, jopa kiinteistökohtaisesta vedenkulutuksesta sekä syntyneiden jätevesien määrästä.

Jätteiden määrän vähentämiseen liittyvät mittarit ovat kuitenkin näitä yleisimpiä mittareita. Liikennettä ja infrastruktuuria käsittelevät mittarit, Lempäälän kestävän kehityksen mittarit ovat hyvänä esimerkkinä siitä, kuinka laajasti kestävä kehitys voidaan huomioida kunnan toiminnassa ja päätöksenteossa (Lempäälän kunta 2014).

Kestävän kehityksen mittareita ovat esimerkiksi kunnan organisaation sisällä työhyvinvointia käsittelevät mittarit, kunnan työntekijöiden tyytyväisyys työhönsä, sairaspöissaolujen määrä ja kuntoutuksen tarve. Kunnan työntekijöiden liikuntaseteleiden hyödyntämisen aste sekä muiden kunnan työntekijöilleen tarjoamien liikunta- ja hyvinvointipalveluiden käytön mahdollisuudet ja käyttöaste.

Hyvänä laadullisena mittarina kunnalle toimii myös asukas -tai vapaa-ajan asukastyytyväisyys. Kyselyn voi suorittaa kerran vuodessa samalla kertaa koko kunnan asukkaille, kesäasukkaat mukaan lukien (Lohja 2014).

Kuntaan toisaalta muuttaneiden henkilöiden määrän kartoittaminen sekä pois muutto kunnasta, nämä mittarit ovat jo olemassa Kemiönsaaren kunnalla käytössä ja niitä seurataan tiiviisti.

Kyselyllä voidaan mitata myös yritysten tyytyväisyyttä kunnan toiminnan ja koko kunnan elinvoimaisuuden suhteen. Sekä yhtenä helposti selvitettävänä mittarina esimerkiksi kunnan työllisyysaste, kuinka paljon Kemiönsaarelta suunnataan kauemmas töihin, kuinka omavarainen kunta on työpaikkojen suhteen?

Koulujen ja opetuksen kestävyttä voidaan mitata, paitsi koulumenestyksen kautta, myös esimerkiksi oppilastyytyväisyyden kautta. Tärkeää on myös oppilaiden hyvinvoinnin indikaattoreiden määrittely. Näiden mittareiden suunnittelu tulisi tehdä yhdessä opettajien ja oppilaiden sekä vanhempien kanssa.

Ekologisista mittareista vesistöjen ja metsien tilan tarkkailu, kunnan energiatehokkuuden mittarit, julkisen liikenteen käyttöaste jne. Saaristosta on tietoa saatavilla ympäristön tilasta suhteellisen helposti ja tässäkin voidaan tehdä hyvää yhteistyötä esimerkiksi saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa. Vapaa-ajanasukkaiden kysely voi myös pitää sisällään vedenlaatua tarkkailevia silmämääräisiä indikaattoreita.

Kunnan hiilijalanjäljen selvittäminen on kunnalle järkevää. Kemiönsaaren kunta on tehnyt vuonna 2011 selvityksen kunnan hiilijalanjäljestä, tämän jatkaminen vuosittaiselle tasolle olisi suhteellisen helppoa myös, toki tässä tarvitaan pieni henkilöresurssi kunnan sisältä. Selvityksessä oli mukana sähkönkulutuksen tiedot, sekä kuluttajilta, että yrityksiltä ja kunnasta, päästöt teollisuudesta, liikenteestä, maataloudesta sekä jätehuollosta (Kemiönsaaren kunta 2012.)

Mitata voidaan myös kunnan sisäistä kestävyttä, lähtien liikkeelle esimerkiksi siitä, että kunnan organisaation sisällä koetaan tärkeäksi vastuullinen ja kestävä päätöksentekoprosessi sekä kunnan päätöksien vaikutukset tulevaistuuteen.

10 YHTEENVETO JA POHDINTA

Kemiönsaaren kunnan kannattaa lähteä laatimaan laajempaa kestävän kehityksen ohjelmaa. Ohjelman puolesta puhuu erilaiset tulevaisuusvisioita edistävän näkökulmat sekä monessa kohtaa myös kunnan toiminnan tervehdyttäminen, kaikilla kestävän kehityksen osa-alueilla. Kustannussäästöjä on nähtävissä oikein laaditun ja jalkautetun sekä organisoidun ja johdetun ohjelman myötä, koko kunnan organisaation toiminnassa. Pelkkä ympäristöohjelma ei riitä, on löydettävä myös ne muut kestävä tavat toimia koko kunnassa. Ohjelman kautta kuntaan saadaan kestävämpää taloudenpitoa jo päätöksenteosta lähtien sekä on mahdollista huolehtia siitä, että tulevaisuuden visiot ovat kestäväällä pohjalla strategisestikin.

Kuten jo luvussa 7.2 todettiin, on referenssiryhmien käyttäminen erittäin tärkeää kunnan avoimuuden kannalta. Kunnan on löydettävä innovatiiviset ratkaisut siihen kuinka asukkaita ja esimerkiksi yhdistyksiä jne. voidaan osallistaa avoimeen ratkaisukeskeiseen päätöksentekoon. Kysymys on myös johtamisesta ja uskaltamisesta, muutosvastarintaa saattaa syntyä sellaisissakin henkilöissä, jotka ovat antaneet ymmärtää olevansa hyvin edistyksellisiä ja innovatiivisia. Kunnan avoimuus on yksi tärkeimmistä osa-alueista kestävyuden tavoittelussa sillä aidon avoimuuden kautta, voidaan kunnassa sisäisesti myös jakaa tietoa vapaammin, puolittainen avoimuus antaa kuvan salailusta ja turhasta vallankäytöstä.

Kestävän kehityksen ohjelmalle kannattaa tehdä vielä tarkempi kartoitus, jonka kautta selvitetään eri sektoreiden toiminnassa huomioon otettavat mahdolliset määriteltävät indikaattorit ja osastojen tämän hetkinen tilanne, esimerkiksi kuinka osastolla toimintaan nyt. Onko osastoilla mahdollisuuksia edistää kestävä kehitystä sekä kuinka sitä voisi parhaiten kehittää eteenpäin kyseisellä osastolla. Kartoitukseen on osallistettava myös työntekijät, että saadaan samalla myös laadittua harkittua ohjelman integroimista työntekijöiden arkeen.

Koska maakunta- ja Sote-uudistusta suunnitellaan parhaillaan, kannattaa pohtia mahdollisuutta sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta jättää mahdollisesti vielä laajempi ohjelma laatimatta.

Ohjelmaa laadittaessa valitaan kunnalle sopivat arvot ja painotukset. Mitkä asiat halutaan kunnassa nostaa esiin, kuinka tarkkaan halutaan ja on tarpeellista mitata. Kemiönsaaren kunnan uudessa strategiassa on olemassa mittareissa useita epäsuoria viittauksia kestäväan kehitykseen ja sen huomioimiseen kunnassa. Valitettavasti suoria toimenpiteitä ei strategiassa mainita kuin kaksi, kunnan uuden ympäristöohjelman laatiminen sekä paikallisten tuotteiden suosiminen. Indikaattoreita strategian tavoitteiden mittaamiseen jo olemassa ja niiden muokkaaminen myös kestäväan kehityksen mittareiksi ei ole mahdotonta (Kemiönsaaren kunta 2016). Kun-

nan ilmapiiriä on aktiivisesti kehitettävä suuntaan, jossa huomioidaan kaikilla osastoilla kestävän kehityksen osa-alueet kunnan organisaation jokapäiväisessä työssä. Kunnan strategiaan on lisättävä maininta kestävän kehityksen ohjelmasta, poliittinen tahtotila on siis myös saavutettava. Uudistetut ympäristöohjelman voi sisällyttää tähän laajempaan ohjelma kokonaisuuteen myös.

Kemiönsaaren kunnassa kestävän kehityksen ohjelman toimeenpanevana orgaanina voi toimia esimerkiksi tekninen -ja ympäristöosasto yhdessä, se on luontevin tapa lähteä tarkastelemaan pitkäjänteisen työn pohjaa ohjelmalle. Jatkotoimenpiteinä ympäristöosasto voi kouluttaa sekä opastaa muita osastoja, ja hallintoa toimimaan kestävästi, esimerkiksi opasvideoin, ja infolehtisin, tietoskuilla työpisteille jne. Näiden yhteiset informatiiviset osiot tulisi toteuttaa yhteistyössä kaikkien osastojen kanssa, keskittyen kuitenkin myös täsmällisemmin yhteistyöhön sen osaston kanssa jonne informaatio on suunnattu.

Ohjelman laatiminen kannattaa mahdollisesti ulkoistaa, jotta tuloksena on objektiivinen ja selkeä kestävän kehityksen ohjelma, silti ohjelman laatiminen vaatii Kemiönsaaren kunnan organisaation ja toimintatapojen tuntemista, tämä olisi myös huomioitava. Ohjelman laatiminen vaatii erikoisosaamista, jota kunnan henkilöstössä ei tiettävästi tällä hetkellä ole. Suunnittelu ja toteutus tehdään tiiviissä yhteistyössä kunnan eri osastojen kanssa.

Kunnan poliittisessa päätöksenteossa on pohdittava tarkoin päätösten vaikutuksia asukkaisiin, yrityksiin ja yhteisöihin, jo ennen kuin päätökset ovat hallituksella tai valtuustolla päätettävänä. Punnittaessa edellä mainittuja seikkoja päätöksenteossa ja niiden vaikutuksia samalla käyttäen tarkastelussa kestäviä periaatteita, luodaan moniulotteinen tapa mitata päätösten vaikutuksia ja saavutetaan toimintatapa, jonka kautta tulevaisuuden ennakoiminen on asukkaille ja yrityksille näkyvämpää.

Kestävään kehitykseen kunnassa vaikuttavat vahvasti poliittisten painopisteiden arvottaminen ja poliittinen sitoutuminen kestävän kehityksen ohjelmaan sekä asukkaiden ja muiden sidosryhmien mahdolliset vaikuttamisen keinot, järjestelmät, prosessit ja totut tavat.

Kunnan organisaation muutos on maakuntaudistuksen myötä tulossa. Kestävän kehityksen ohjelman kautta, voidaan luoda myös tulevaisuuden kunnalle uusia mahdollisuuksia menestykseen.

LÄHTEET

Aamuset (2015). Varsinais-Suomi pyrkii hiilineutraaliksi maakunnaksi. Julkaistu 10.11.2015. Viitattu 13.5.2016,

<http://www.aamuset.fi/naista-puhutaan/uutiset/varsinais-suomi-pyrkii-hiilineutraaliksi-maakunnaksi>

Bioenergian pikkujättiläinen (2017). Hevoselanta. Viitattu 16.4.2017,

<http://www.bioenergieneuvoja.fi/biopolttoaineet/hevoselanta/>

Hatakka, A. (2013). Vihreä talous strategisena valintana kunnan elinvoiman edistämässä. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Helsinki: Suomen kunталиitto. Viitattu 15.6.2016, shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/vihreatalous_ebook.pdf

Helsingin kaupunki (2014). Ilmastotyökalut ja raportit, 2014. Viitattu 15.8.2016,

<http://ilmastotyokalut.fi/raportit-ja-tyokalut/>

Hyvärinen, J. (2015). Lean – henkilöstölähtöinen tuottavuuden parantaminen Viitattu: 12.11.16, <http://docplayer.fi/3011489-Lean-henkilosto-lahtoinen-tuottavuuden-parantaminen.html>

I samma båt (2016) Hankerekisteri. Viitattu 10.4.2017,

<http://www.sameboat.fi/leader-samassa-veneessa/strategia/hankerekisteri-2014-2020/>

Itämeren kaupunkien liiton (UBC) ympäristökomissio, (2008). Integroitu johtaminen – Kohti paikallista ja alueellista kestävä kehitystä. Viitattu 17.7.2016, http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=home.showFile&rep=file&fil=CHAMP_intro_FI.pdf

Jyväskylän kaupunki, (2016). talous ja tilastot, hankinnat ja kilpailutus, palvelualoite. Viitattu 17.1.2017, <http://www.jyvaskyla.fi/hankinnat/palvelualoite>

Jyväskylän Yliopisto, Hiltunen, L. Graduryhmä. (2009). Viitattu 12.2.2017, http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Kemiönsaaren kunta (2010). Eko-Loogista – ympäristötavoitteet Kemiönsaaren kunnassa. Viitattu 12.3.2016, http://www.kemionsaari.fi/media/tekniska/pdf/ovrigt/netti_eko_esite_12s_fi.pdf

Kemiönsaaren kunta (2016), Kemiönsaaren elinkeinoelämä 2016. Viitattu 2.8.2016, http://www.kemionsaari.fi/media/naringsliv/naringslivs-broschyr_2016_fi.pdf

Kemiönsaaren kunta (2012). Kestävä Kehitys, CO2 vuosiraportti 2011. Viitattu 10.7.2016, http://www.kimitoon.fi/media/tekniska/pdf/ovrigt/co2-raportti_kemi%C3%B6nsaari_2011.pdf

Kemiönsaaren kunta (2013). Tietoa kunnasta, perustietoa kunnasta. Viitattu 2.5.2016, <http://www.kemionsaari.fi/fi/tietoa-kunnasta/perustieto-akunnasta/>

Kemiönsaaren kunta (2016). Strategia, Viitattu 1.1.2017, http://www.kemionsaari.fi/media/aktuellt/kunstrategia_2017-21.pdf

Kemiönsaaren kunta (2016). Talousarviokirja 2017, 67. Viitattu 10.1.2017, http://www.kimitoon.fi/media/forvaltning/pdf/talousarviokirja_2017_-_hyv%C3%A4ksytty_valt_15.12.2016.pdf

Kuntalaki 410/2015 (13.4.2015). Viitattu 13.7.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>

KT- kuntatyönantajat. (n.d.) KunTeko 2020 – kunta-alan työelämän kehittämisohjelma. Viitattu 3.5.2016, <http://www.kunteko.fi/>

Laki naisten- ja miesten tasa-arvosta. (1986). Laki 8.8.1986/609. Viitattu 16.6.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Liedon kunta (2007). Kestävän kehityksen ohjelma, 3–8. Viitattu 10.5.2016, [http://www.lieto.fi/fi/FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Kestava_kehitys/Liedon_kestavan_kehityksen_ohjelma\(1066\)](http://www.lieto.fi/fi/FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Kestava_kehitys/Liedon_kestavan_kehityksen_ohjelma(1066))

Liedon kunta (n.d.). Nettisivut. Työ ja yrittäminen, työllistämispalvelut, Kisällikellari. Viitattu 12.11.16, http://www.lieto.fi/fi/FI/Tyo_ja_yrittaminen/Tyollistamispalvelut_Kisallikellari

Lempäälän kunta (2013). Hyvinvointikertomus. Viitattu 12.6.2016, http://www.lempaala.fi/site/assets/files/6054/lemp_l_n_kunnan_hyvinvointikertomus_2013_2016.pdf

Lempäälän kunta (22.6.2016). Palvelut, asuminen, rakentaminen ja ympäristö, kestävä kehitys. Viitattu 30.6.2016, <http://www.lempaala.fi/palvelut/asuminen-rakentaminen-ja-ymparisto/kestava-kehitys/>

Lempäälä kunta (2014). Kestävä kehitys vuonna 2014 mittariraportti, työryhmä. Viitattu 17.7.2016, http://www.lempaala.fi/site/assets/files/11850/keke_mittariraportti_2014.pdf

Lempäälän kunta (2010) Lempäälän ja Vesilahden maaseudun kehittämissuunnitelma 2010 –2030, s. 8-9. Viitattu 24.5.2016., http://www.lempaala.fi/site/assets/files/11850/maaseudun_kehittamissuunnitelma_2010-2030.pdf

Lempäälän kunta (2014). Strategia Viitattu 4.5.2016, http://www.lempaala.fi/site/assets/files/1215/lempaalan_kuntastrategia_2014_2020_virallinen_versio.pdf

Lohja (2014) Tiedote. Viitattu 17.4.2017, <http://www.lohja.fi/Liitetiedotot/perusturva/Kansalaiskyselytiedote.pdf>

Lounaistieto (2016). Qvidjan kartano & Soilfood: ravinnekierron ja maatalouden edelläkävijät. Viitattu 17.4.2017, <http://www.lounaistieto.fi/kierrotalous/2016/12/22/qvidjan-kartano-soilfood-ravinnekierron-ja-maatalouden-edellakavijat/>

Maankäyttö ja rakennuslaki, (1999). 1999/132. Viitattu 15.7.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Matsson, L. (2015). Kestävä Kehitys, Kunnat.net. Julkaistu 23.10.2015. Viitattu 18.8.2016. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/ymparisto/kestava-kehitys/Sivut/default.aspx>

Motiva, (2016). Julkiset hankinnat – kestävä hankinta kannattaa. Viitattu, 26.1.17. http://www.motiva.fi/julkinen_sektori/julkiset_hankinnat

Pauni, M. (2013). Elävän kuntastrategia. Kaupunki suunnittelun seminaari, Oulu 18.10.2013, seminaariaineisto. Viitattu 12.6.2016., https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=9acb82f3-f59b-402e-8479-ef12659e6c49&groupId=64220

Rakennusteollisuus (n.d.). Elinkaarimallit. Viitattu 26.1.17, http://www.elinkaarimallit.fi/Aineisto/14-Mita_elink.html

Routala, M. (2001). Pro gradu –tutkielma. *Kestävän kehityksen tulkinnat Suomen kunnissa - paikallisagendaohjelmien sisältöanalyysi*. s. 31–33. Maantieteen laitos, Helsingin yliopisto. Viitattu 10.4.2016, http://www.helsinki.fi/maantiede/suma/keke/MikkoR_Gradu.pdf

Rundgren, S. (2003). Länsi-Suomen ympäristökeskuksen moniste. Västra Finlands miljöcentrals duplikat 84/2003, Kestävän kehityksen toimintasuunnitelmat Länsi-Suomen ympäristökeskuksen alueen kunnissa, s. 25. Viitattu 18.7.2016, http://www.wi3.ymparisto.fi/lసు_indikaattorit/agrapport.pdf

Räsänen, H. (n.d.) Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät, Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 21.5.2016, http://www.hamk.fi/verkotot/kudos/menetelmat/Documents/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf

Sosiaali –ja terveysministeriö (2011). (Alila, A., Gröhn, K., Keso, I., Volk, R. 2011,) Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mallintaminen. Viitattu 18.8.2016, <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112317/URN%3ANBN%3Afi-fe201504224532.pdf?sequence=1>

Suomen standardisoimisliitto SFS ry. (n.d). Viitattu 5.5.2016, https://www.sfs.fi/julkaisut_ ja_ palvelut/ tuotteet_ valokeilassa/iso_ 14000_ ymparistojohdaminen

Suomen YK-liitto. (n.d.). Agenda 2030 Viitattu 11.5.2016, <http://www.yk-liitto.fi/yk70v/yk/kehitys/post-2015>

Suomen Yrittäjät (n.d.). Yritysvaikutusten arviointi, Lieto. Viitattu 10.11.16, <http://www2.yrittajat.fi/File/b9d90cb6-0186-435f-b0ead289bfe6a880/Lieto.pdf>

Suomen Yrittäjät, Kunnat & Yrittäjyys. Elinvoimainen kunta (n.d.) Viitattu 15.5.2016, <http://www2.yrittajat.fi/fi-FI/kunnat/elinvoimainen-kunta/>

Suomen Ympäristökeskus (2016). Kunnat. Hinku foorumi. Julkaistu 27.5.2016. Viitattu 13.7.2016 ja 10.11.2016, http://www.hinku-foorumi.fi/fi-FI/Tietoa_ foorumista/Hinkukunnat

Suomen Ympäristökeskus (2016). Tutkimus ja kehittäminen. Hankkeet. Viitattu 25.10.2016. <http://www.syke.fi/hankkeet/avain2030>

Turun Yliopisto n.d. Arvot. Viitattu 14.4.2017, <https://www.utu.fi/fi/yksikot/tse/tietoa/arvot/avoimuus/Sivut/home.aspx>

Työturvallisuuslaki. (2002). Laki 23.8.2002/738. Viitattu 13.6.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Yhdenvertaisuuslaki (2004). Laki 20.1.2004/21. Viitattu 17.6.2016, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki>

Ympäristöministeriö (2013). Ympäristö. Kestävä kehitys. Mitä on kestävä kehitys. Ympäristöministeriö 18.6.2013. Viitattu 31.4.2016, http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_ kehitys/mita_ on_ kestava_ kehitys#Ekologinen%20kest%C3%A4vyys

Ympäristöministeriö (2.1.2014) Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus. Viitattu 20.4.2016, <http://www.ym.fi/sitoumus2050>,

Ympäristöministeriö (2009). Kestävät julkiset hankinnat, Julkinen sektori kestävien hankintojen edelläkävijäksi. Viitattu 12.7.2016, http://ymparistoosaava.fi/ruokapalveluala/doc/Kestavat-julkiset-hankinnat_Toukokuu-2009-1.pdf).

Valtioneuvoston kanslia (2016). Tutkimus: kiertotalouden vihreän kasvun mahdollisuudet Suomelle merkittävät. Julkaistu 23.5.2016.

Viitattu 23.8.2016, http://vnk.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tutkimus-kiertotalouden-vihrean-kasvun-mahdollisuudet-suomelle-merkittavat)

Valtioneuvoston kanslia (3.8.2016) Agenda 2030 Suomessa: Kestävän kehityksen avainkysymykset ja indikaattorit. Viitattu 18.1.2017, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75438/Agenda%202030%20SuomessaKestavan%20kehityksen%20avainkysymykset%20ja%20indikaattorit.pdf?sequence=1>

Valtioneuvoston kanslia (n.d.) Yhteiskuntasitoutus. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus. Verkojulkaisu. Viitattu 20.8.2016, <http://kestava-kehitys.fi/sitoumus2050>

Valtioneuvoston selvitys (7/2016). Kiertotalouden mahdollisuudet ja keinot sen edistämiseksi Suomessa. Viitattu 1.12.2016, (http://vnk.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tutkimus-kiertotalouden-vihrean-kasvun-mahdollisuudet-suomelle-merkittavat)

Varsinais-Suomen liitto (2014) Varsinais-Suomen maakuntastrategia, s. 10. Varsinais-Suomen maakuntastrategia maakuntasuunnitelma 2035+, maakuntaohjelma 2014–2017. Viitattu 10.5.2016, <http://www.varsinais-suomi.fi/images/tiedostot/Tietopankki/Julkaisut/2014/maakuntastrategia.pdf>

Haastattelut:

Kemiönsaaren kunta (2016). Haastattelu 18.2.16: Greger Lindholm vt tekniska chef, Kemiönsaaren kunta

KYSELYN TAUSTAINFO

Ekologinen kestävyys

Elämme maapallolla luonnon kantokyvyn rajoilla. Ekologisen kestävyuden kautta etsimme aktiivisesti parempia ja kestävämpiä tapoja mm. toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Ekologinen kestävyys pitää sisällään myös ympäristön- ja vesistöjen suojelun, ympäristövastuullisen kuluttamisen sekä saastumisen ehkäiseminen (esim. kunnan CO₂ päästöjen vähentäminen). Mahdolliset maankäytön kysymykset sekä vesiensuojelu, liikennesuunnittelu, energian käytön tehostaminen jne.

Taloudellinen kestävyys

Taloudellisella kestävyydellä haetaan tasapainoista kasvua joka ei perustu velkaantumiseen ja resurssien sekä varantojen hävittämiseen. Pitkäjänteisen ja suunnitellun talouspolitiikan kautta saadaan hyvät edellytykset kestäväälle taloudelle, tätä kautta myös yleisen hyvinvoinnin edellytykset paranevat. Kunnan työntekijöiden resurssit ja niiden käyttö, uusien palvelutuotantojen mahdollistaminen jne. Yrityksien elinkelpoisuus on kestävänn kunnan talouden ja elinvoimaisuuden peruskiviä.

Sosiaalinen ja kulttuurillinen kestävyys

Sosiaalisen kestävyuden kautta haetaan tasa-arvoista elinympäristöä jossa toteutuu oikeudenmukaisuus, syrjimättömyys, ja erilaisuuden hyväksyminen. Yhteistyön ja yhteisöllisyyden merkitys korostuu etenkin sosiaalisessa kestävyudessa. Kansalaisten osallistamisen mahdollistaminen kunnan vaikuttamisprosesseihin, yleisestä turvallisuudesta huolehtiminen, elinympäristön viihtyisyys ja laatu, terveys ja elämänlaatu. Sosiaalisessa- ja kulttuurillisessa kestävyudessa vaalitaan kulttuurillisen monimuotoisuuden edellytyksiä. Kirjastojen käyttö, kuntalaisten opiskelu, ja esim. kuntalaisvaikuttamiseen osallistuminen kuuluvat myös tähän kestävänn kehityksen osa-alueeseen. Sosiaalis-kulttuurillisessa kestävyudessa otetaan huomioon myös kansalaisten tietotekninen osaaminen ja uuden teknologian (mm. digitalisaatio) käyttömahdollisuudet.

Kestävää kehitystä voi siis tukea ja esiintyä monella eri tavalla. Pienelläkin teolla voi olla suuret merkitykset.

KYSELY KEMIÖNSAAREN PÄÄTTÄJILLE

Kysely Kemiönsaaren kunnan hallitukselle ja valtuustolle

Kysymykset:

1. Onko kestävän kehityksen periaatteet Sinulle tuttuja? (Likertin 5-portainen asteikko)
2. Onko Kemiönsaaren kunnalla käytössä kestävän kehityksen ohjelmaa?
 - 2.1 Jos vastaus on, kyllä -> Kuinka ohjelma näkyy valtuuston / hallituksen työskentelyssä? -> tyhjä vastauslaatikko
3. Kuka/ketkä vastaavat kestävän kehityksen periaatteiden toteutumisesta Kemiönsaaren kunnassa?
->tyhjä vastauslaatikko
4. Kerro mielipiteesi, lisäksi Kestävän kehityksen huomioiminen (Likertin 5 portainen asteikko)
 - 4.1. Kustannuksia kunnassa?
 - 4.1.1. Mitä kustannuksia mielestäsi tulee lisää?
 - 4.2. Kunnan työntekijöiden työmäärää kunnassa?
 - 4.2.1. Millä tavalla?
 - 4.3. Kunnan kiinnostavuutta mahdollisille sisäänmuuttajille / kesäasukkaille?
 - 4.3.1. Millä tavalla?
 - 4.4. Kunnan kiinnostavuutta uusille saarelle etabloituville yrityksille?
 - 4.4.1. Millä tavalla?
5. Jos Kemiönsaaren kunnalle rakennetaan kestävän kehityksen ohjelma, haluaisitko olla mukana sen suunnittelutyössä? Kyllä / ei
6. Uskotko että päästöjen vähentämisellä voidaan Kemiönsaaren kunnassa vaikuttaa globaaliin ilmastonmuutokseen? Kyllä / ei

Webproppol –kyselyohjelma. Käytetään osittain Likertin 5 portaista asteikkoa, myös kyllä/ei vastausmahdollisuutta ja tästä juontuvia lisäkysymyksiä.

Likertin asteikko : täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä.

KYSELY KEMIÖNSAAREN KUNNAN TYÖNTEKIJÖILLE

Kysely Kemiönsaaren kunnan työntekijöille

Kysymykset;

Mikä on työntekijöiden tahtotila/asenne kestävän kehityksen integroimiseen työpaikallaan? Tiedotus/työntekijän oma tietous/osaaminen kestävästä kehityksestä.

Kysymykset:

1. Onko Kemiönsaaren kunnalla kestävän kehityksen ohjelmaa? Kyllä / Ei
2. Kuka osastollasi vastaa kestävän kehityksen toteutumisesta? -> tyhjä laatikko vastauksille
3. Kuinka kestävä kehitys näkyy työssäsi? -> tyhjä laatikko vastauksille
4. Pystytkö omalla toiminnallasi vaikuttamaan työpaikallasi kestävän kehityksen periaatteiden toteutumiseen? Kyllä / Ei
 - 4.1. Kyllä, Kuinka hyvin? -> tyhjä vastauslaatikko
 - 4.2. Ei, Mitä parannuksia haluaisit? -> tyhjä vastauslaatikko
5. Haluaisitko ottaa työssäsi kestävän kehityksen periaatteet paremmin huomioon, ekologisia, kulttuurillisia ja sosiaalisia sekä ekonomisia osa-alueita ajatellen? Kyllä / Ei
6. Tiedätkö kuinka voit vaikuttaa työpaikkasi kestävään kehittämiseen? Kyllä/Ei
7. Oletko kiinnostunut kestävän kehityksen edistämisestä työpaikallasi? Kyllä / Ei
 - 7.1. haluatko ottaa vastuuta kestävän kehityksen edistämistä?
8. Kierrätätkö tai lajitteletkö jätteitä työpaikallasi? Kyllä / Ei
 - 8.1. Onko lajittelu mahdollista työpaikallasi? Kyllä / Ei
 - 8.2 Onko sille mielestäsi tarvetta? Kyllä/ei
9. Tiedätkö missä työpisteesi/osastosi jätteiden lajittelupiste on? Kyllä / Ei
 - 9.1. Mitä lajitellaan, paperi, muovi, metalli, biojäte?
10. Tunnetko Kemiönsaaren Eko-Loogista ohjelman?
 - 10.1. Kyllä/ei
 - ➔ Kyllä, jatkokysymykset
 - 10.2. Käytätkö sitä työssäsi? Kyllä / Ei
 - 10.3. Kyllä, perustele kuinka? -> tyhjä laatikko vastaukselle
 - 10.4. Ei, tiedätkö miksi se ei ole käytössä? ->tyhjä laatikko vastaukselle
11. Pystyykö Kemiönsaaren kunta vaikuttamaan valinnoillaan globaaliin ilmastomuutokseen? Kyllä / Ei

Käytetään Webpropol –ohjelmaa. Käytetään joissain kysymyksissä Likertin 5 portaista asteikkoa, myös kyllä/ei vastausmahdollisuutta ja tästä juontuvia lisäkysymyksiä.

Likertin asteikko : täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä.